PLVTARCHI CHAERONEI IN COLOTEN LIBER POSTERIOR,

*

Quo refellitur Colotis liber ad Ptolemæum Regem ſcriptus, laceſſens & irridens philoſophandi omne genus à Democrito, Empedocle, Parmenide, Socrate, Platone, Ariſtotele, Stilphone, Arceſila, Academicisq́; inſtitutum.

AD DIAM CATHARINAM

Mediceam Auguſtam Francorum Reginam.

VIRTVTE DVCE, COMITE FORTVNA.

LVGDVNI, APVD SEB. GRYPHIVM,

1555.

AVGVSTAE FRANCORVM REGINAE CATHARINAE, ARNOLDVS FERRONVS S. D.

ET antea, incenſus eram eruditorum hominum ſermonibus, de quibus audieram, quàm à te eſſent humaniter excepti: & cõmotus ueteri fama, qua Medicea in familia honos conſtitit ſemper literis: & mea quoq; ſponte prius dabam operam: eò accedebat hortator frequentiſsimus Godofredus Calmontius, ut tibi horum ſtudiorum amantiſsimæ, neſcio quid è ueteri philoſophia depromptum offerrem. Sed quando pudore quodam ſubruſtico adhuc deterritus ſum, cur hoc potiſsimùm tempore hæc aggreſſus ſim paucis expromam. Quo primum tempore, nobiliſsima Regina, ciuilibus auſpiciis à me inſtitutum fuit, ut ad naturæ ſcita per gentium atq; populorum prudentiam

quandam mihi uiã communirem: perſpexi ſplendorem Regni ueſtri diuinitus conſtitutũ ciuili quoq; ſapientia temperari. Obſeruaui uos Reginas, quas deorum immortalium ſatu ortas, uetus eſt opinio, quarum & uoluntas ſacroſancta, & nomen uenerabile in terris habetur, omnia ueſtra cõſilia, omnium cogitationũ rationes, ad ueſtrorum populorum commoda dirigere, emereriq; eorum officioſas functiones: nõ tam poteſtate, quã ſummam nacti eſtis, quàm ſapientia, quæ nos Deo optimo maximo ſimiles reddit. Cuius ſpecimen illud immenſum atq; ſempiternum, cùm rebus gerendis, tum reliqua uitæ perfectione præberetis. Sæpe igitur, ac multum hoc reputanti mihi ueniebat in mentem, ita me eſſe comparandum, ut uirtutis ueſtræ imitatione eius fierem particeps ſapientiæ, quæ in principibus moderatoribusq; maximarum urbium ſplendeſcere conſueuiſſet, eorum præſertim qui philoſophiæ ſacra ſtudia à Reipublicæ gubernaculis auocanda nunquã ſibi putauerunt. Quare cùm in eorum cœleſtem illam memoriam intuebar, equidem incredibili deſiderio incendebar ad

parem operam ciuibus meis nauandam. Hanc igitur animi mei propenſionẽ, cùm aut ætas,aut propoſitæ gloriæ ſpes,in partes diſtraxiſſet, unus ille finis mihi uiſus eſt dignus in quem uires meas intendere conarer, ſi omiſsis aliis uitæ officiis partim non neceſſariis,partim periculoſis, admouerem animum ad Iuriſprudentiam,atque in hanc demum laudem incumberẽ. Cùm enim omnium penè ſcientiarum regiones, limitesq; id unum præſcribant nobis,ut ij, qui illas deorum immortalium beneficio adepti ſunt,meliores fiant atque auguſtiores, tum eſſe illa præclara merito ac uerè diuina uidetur cuius præſidio, & tute per te ſapias, & alios errantes cohibeas, dubitantes confirmes, ſua cuiq; aut poſsidenti ſerues,aut opem imploranti reddas. Hanc prouinciam cùm aſsiduis operibus, atque equidem laborioſis, ad perfectionẽ meam deſtinaſſem, incredibile dictu eſt, quantis impedimentis tantæ laudis curſus retardatus ſit. Qui enim à ſapientibus illis uiris didiceram, minimã partem quandam ueteris Philoſophiæ Iuriſprudentiã hanc noſtram eſſe:hoc quoque rebar æquum eſſe,

integram illam, & ſuis numeris conſtan-tem uirtutis indagatricem, legum magi-ſtram, Philoſophiam, cuius à primis tem-poribus ætatis noſtræ amore flagrauimus, huic ſtudio adiungere. Quo factum eſt,ut cùm ab iis,qui antea hiſce in Iuriſpruden-tiæ ſtudiis elaborauere, hoc deſiderarem: tum uerò mirarer, quid id rei eſſet, quod illos à tam præclaræ laudis propoſitis præ-miis auertiſſet. Ego itaq;, nobiliſsima Re-gina,qui omnibus numeris abſolutam Iu-riſprudentiam à maioribus noſtris poſteri-tati traditam intelligerem,Philoſophiæ ſtu dium quonam animo contempſiſſem? Ita factum,ut ſi quæ ſucciſiua tempora incur-rerint in hanc ſtudiorum rationem,ea ne-que perire paſſus ſim: & ea,quibus accidit ut plus otio abundarem quàm uellem,tra-duxerim ad hoc omne ſtudium. Atq; equi-dem cùm à prima ætate ſummæ ueteris huius Philoſophiæ ſtudioſus fuerim, ac quæ ſummo ſtudio à ueteribus ſcripta ſunt perlegerim, ſedulo dans operam, ne phi-loſophicos libros M. Tullij, quibus admo-dum delectabar, minus intelligerem. Ta-men ita hodie hoc ſtudium ingraueſcit,

habeam

habeamus ut admodum nihil in quo libentius acquieſcamus. Credo & annorum progreſſu ad uſum rerum, & hac labe temporum quo ita proſtrata atq; perculſa diuinarum atq; humanarum ſanctiſsima iacet ſapientia prædicetur ut ab omnibus, oſtentandi credo gratia, à paucis intelligatur: Ego uerò illam ut adeptus uiderer, quod nullus non hodie iactitat, nunquam operam dedi. Id uerò laboraui, in illamq; curam ſedulo incubui, ut intelligerem de ea ueterum ſententias, quarum paſsim reliquias habemus in M. Tullij Philoſophicis libris. Neque uerò unius ac alterius, qui hodie extant: at eorum etiam, qui iniuria temporum exciderunt, placita pernoſcenda mihi putaui. Qua in re principem ad ingrediendam rationem horum ſtudiorum è ueteribus unū Plutarchum Chæroneum proferre poſſum: cuius libro hoc in Coloten ſcripto plenæ argutiarum ſententiæ leguntur. Alterum autem eiuſdem argumenti cùm tibi placuiſſe intellexiſſem, nefas eſſe putaui non hunc ſub tui nominis titulo paſsim legi. Qui ſi tibi minus diſertus uidetur, uel ipſi id Plutarcho adſcribas li-

 cebit,

cebit, qui ſibi olim Latinum ſermonē minus ex animi ſententia fluxiſſe ſcribit: uel ſubtilitati operis, corruptoq́; codici, & lacero multis locis lacunisq́; referto: uel ipſi Calmontio politiſsimo homini, qui ſacras Muſas dum minus tardas eſſe uult, ſoluitq́; legibus Quintilij Horatiani, Martium neſcio quid ſpirans cum Neoptolemo philoſophandum quidem ſibi putat, ſed paucis, qui me adeo feſtinanter compulit ad hunc tibi offerendum prius ut pene ad calcem, dum illius uoluntati pareo, ueniſſe, quàm ex carceribus promouiſſe me uiderim. Hic autem labor meus ſi ſerius ad te peruenerit, quàm tu pro uetere tua in litteratos beneuolentia merebare, eſt humanitatis tuæ æqui boni conſulere. Nunquam enim parum me tibi officioſum uiſum iri putaui, qui non continuò officioſus fuerim. Poſthac quidem certè dabimus operam, ut quemadmodum in offerendo hoc genere ſtudiorum poſteriores tulimus, ſic in te deinceps colenda priores feramus.

Vale.

PLVTARCHI CHAERONEI IN COLOTEN EPIcureum Liber poſterior.

INTERPRETE ARNOLDO Ferrono Burdigalenſi regio Conſiliario.

COLOTES, *quem ſolitus eſt Epicurus blandiens appellare Colotulum & Colotillum, edidit cum hac inſcriptione librum, Saturnine: Qui pareat decretis cæterorum philoſophorum, ne quemadmodum quidem uiuat, eum poſſe reperire. Illud autem ſcriptum dedicatum eſt regi Ptolemæo. Quæ mihi aduerſus Coloten diſputanti uenerint in mentem, ea literis man data, tu, quem omnia pulchra delectant, quem ſtudium antiquitatis tenet, (cui digniſſimum uidetur principe viro, in commentarijs ueterum re-*

colendis, & perpetuo, quoad fieri poteſt, euoluendis, operam collocare) non ſine uoluptate lecturus es. Cùm itaq; proximis ſuperioribus diebus recitaretur liber, unus è neceſſarijs meis Ariſtodemus Aegienſis (quem probè noſti) uir ex Academicorum illo choro, æmulus Platonis, non Thyrſiger in eius ſacris & initiatus tantùm, ſed qui bacchari conſueuerit in eis acerrimè, ſibi (neſcio quo pacto) ſilentium, præter quàm ſolebat, imperarat, & auditorem ad exitum uſq; ſe moderatum præbuerat: finis ut recitationi eſt impoſitus, Sint iſta uerò, inquit, at quem excitabimus ex hoc conſeſſu qui cum iſto pro philoſophis dimi-
addidi cet? Haud enim conſilium & factum Neſtoris facilè probem, qui ex illis nouem principibus cùm deberet præſtantiſſimum deligere ſuo arbitratu, Fortunæ temeritati rem permiſerit, ſorteſq; coniecerit in urnam. Atqui uides, inquam, quo etiam modo ille ſortiendi partes ſibi deſumpſerit. Hinc eſt factum, ut illa deſcriptio ſortitioq; ductu hominis prudentiſſimi perageretur. Tum,

Dat ſeſe è galea ſaltu ſors, omnibus æquè
Optata, in Telamoniaden.

Cæterùm ſi deligere nos iubes qui reſpondeat:

Quînam ego cœligenæ tandē obliuiſcar Vlyſſis?

Tu te compara ad hoc certamen: proſpice atq;

medita

meditare, quem in modum eius impetus propulſare, & Vlciſci uicem philoſophorũ uelis. Hic Ariſtodemus, At inquit, te non fugit, quid aliquando fecerit Plato: cui cùm ſeruus quiſpiam mouiſſet ſtomachum, ei noluit ipſe plagas infligere: ſed tradidit Speuſippo cædendum, ſe iratum eſſe dicens. Tu ergo ipſum arripe, & tractato ut tibi commodum uidetur: ſum enim ipſe iratus. Cùm alij me, idem ut facerem, hortarentur: Dicendum igitur eſt, inquam: ſed & multum ipſe uereor, ne pugnare aduerſus eum librum inſtituens, ſtudio incenſus præter modum iudicer: tanta eſt diritas & ſcurrilis importunitas hominis, aceruum conuitiorum Socrati, tanquam fœnum quo ueſci debeat proijcientis, & ex eo querentis, qui tandem cibum indere in os conſueuerit, & non in aurem. Verùm iſta quod rideas forte prebeant ſi apud animum reputes lenitatem Socratis. De toto agmine cæterorum philoſophorum (in quibus ſunt Democritus, Plato, Empedocles, Parmenides, & Meliſſus, contumelijs verborum male accepti) non modo turpe eſt agere ſilentium, ſed etiam nephas cedere ulla ex parte, aut de ſumma libertate pro ijs dicendi quicquam remittere, qui philoſophiam eo dignitatis prouexerunt: Enimuero quòd uiuimus, parentum eſt ſe-

cundum

cundum deos beneficium: at Ius, fas, leges, ratio- nem, quæ legibus adminiculo eſt, cupiditatum noſtrarum moderatricem, à philoſophis, quò rectè uiuamus, accepiſſe nos credimus. Rectè porrò ui- uere quid eſt aliud, quàm delectari ſocietate ho- minum, præſtare ſe omnibus amicum, iuſtè ac ſobriè uiuere. Hæc omnia prorſus euertunt, qui eſſe in ventre ſummum bonum clamitant: qui omnes uirtutes in unum adductas locum, ſeiuncta & expulſa penitus voluptate pertuſo teruntio non emant: quorum diſciplinæ congruens non eſt de dijs deq; animo uerba facere: quippe hunc diſ- ſolutum interire autumant: illos humanarum re- rum minime tangi cura. Tamen ij cæteros in re- præhenſionem uocant philoſophos, ſua illa ſapien- tia freti, quòd nullam uiuendi materiam relin- quant. His cæteri obijciunt, quòd ignobilem & fœdam inſtituant rationem uitæ. Attamen diſ- fuſa hæc ſunt & ſparſa per Epicuri diſputationes, eiuſq; philoſophiam totam peruaſerunt. Quemad- modum autem Colotes librum conſcripſerit qui- buſdam uerbis arreptis ſententias mutilatas & truncatas, ijs quæ faciunt ad confirmandum pro- poſitum aut intelligentiam & fidem ſpoliatas, in ſuum uſum trahens, ueluti auctionem faceret, aut tabulam refertã monſtris proponeret, uos inquam

optimè

optimè tenetis, qui è manibus ſcripta ueterum nunquam dimittitis. Atq; is mihi uidetur non unũ aperire in ſe oſtium, ut Lydius ille: ſed plurimis Epicurum, & maximis difficultatibus implicare. Sumit initium maledicendi à Democrito: is egregiam percipit à diſcipulo mercedẽ, pretiumq; doctoris: nam longo tempore ſe Democriteum prædicauit Epicurus, ut teſtantur cùm alij, tum Leonteus unus è nobiliſsimis Epicuri diſcipulis ad Lycophronem ſcribit, Democrito plurimum honoris detuliſſe Epicurum, quòd ante ipſum attigiſſet ueri notitiam, opinione recta imbutus. Deniq; totam eam diſciplinam appellari Democriteam, quia is ante Epicurum in vera principia naturæ incidiſſet. Metrodorus de hac philoſophandi uia perſpicuè ait, Niſi præluxiſset Democritus, nunquam ad ſapientiæ culmen euaſiſset Epicurus. Quòd ſi ex inſtituto Democriti nullo modo tranſigi uita queat: ridiculus eſt Epicurus, qui eius ueſtigia ſequitur uiam ad altiora monſtrantis. Obijcit primum ei, quòd cùm percenſuiſſet ſingulas res, nihil potius hoc modo eſſe affectum quàm alio quouis, dixerit; & ob eam rem confuſiones tetras in hominum uitam inuexerit. Atqui tantum abeſt ut Democritus in ea fuerit ſententia, nihil exploratè eſſe tale potius quàm tale, ut etiam

Protag

Protagore authori huius opinionis aduerſatus ſit. Et in eum multa & probabilia ſcripſerit: quæ quoniam Colotes ne in ſomnis quidem inſpexerit, neq; legerit, non aſſecutus eſt eius uerba, cùm ſubtiliter docet ipſum Δὲν *nihilo eſſe uerius in rebus quàm* Μηδὲν. Δὲν *appellat ipſum corpus,* Μηδὲν *uerò inane: ſcilicet uim aliquam & naturam ſibi peculiarem etiam habere inane in rebus ſentiens. At iſte ratus, uoluiſſe eum dicere, nihil hoc modo eſſe affectum potius, quàm illo, utitur Epicuri decreto, Viſa omnia quæ obijciuntur ſenſibus uera eſſe. Proponamus ergo duos, alter auſterum eſſe uinum cenſeat, alter dulce: horum neuter fallitur. Quid eſt cauſſæ quamobrem potius auſterũ dicetur uinum, quàm dulce? Quid quòd utuntur eodem balneo, hi frigido, illi calido? cùm hi iubent frigidam infundere aquam, illi uerò calidam? ferunt ad Beronicen Deiotari uxorem aliquando ueniſſe quandam Spartanam, & cùm prope alteram altera conſtitißet, ſtatim utramq; auertiſſe uultum: hanc, quia unguenti odorem ſcilicet ferre non poterat: illam, quia butyrum auerſabatur. Si harum altera ſenſus perceptio non magis fallax eſt quàm altera: conſentaneum eſt, illam aquam non magis calidam quàm frigidam eſſe, nec unguentum aut*

butyrum

*butyrũ ſuauis potius quàm tetri eſſe odoris.*Quòd ſi dixeris, ea uiſa quæ inter ſe differant etiam à rebus diuerſis elici, duo in idem concurrere dicis imprudens. Ad hæc, illæ proportione concinnatæ dimenſiones quas uenditant ſæpius,uiarumq; concentus in ſedibus ſenſuum, & multiplex illa permixtio quæ inſperſa omnibus humorum, odorum, colorum generibus, (ſic enim dictitant) alium atq; alium ſenſibus motum, alia atq; alia qualitate afferunt: an non opes iſtorum apertè compingunt in ſalebras opinionis quam ipſi damnant? Nihil magis hoc modo affici quàm illo? Etenim qui putant ſenſus ideo falli, quia uident contrariè affici pleroſq; dum ſenſu percipiunt rem eandem, ijs ut ſatisfaciant,docent quemadmodũ permixtæ confuſæq; ſint res ferè omnes inter ſe.Cumq; aliud alij congruens & aptum ſit, non eadem qualitas ſemper mouet contactum & perceptionem, nec ſubiecta ſenſibus res afficit codẽ modo ſingulos cũctis ſuis partibus.Sed cùm in ea quiſq; incurrat ſolum,ad quæ percipienda ſenſus habet cõcinnatos pro rata portione: non rectè homines tantopere interſe pugnant, bonum aut non bonum quippiam, album aut non album eſſe contendentes,ſuasq; perceptiones cùm quid ſenſu dijudicant, ſe confirmare ita demum rati, ſi labefactent cæ-*

*obſcurus

Epicureorum opinio & uerba de ſenſibus.

terorum

terorum de eadem re iudicia ſenſus. Aequum eſt autem non oppugnare ſenſus: namq; ſinguli rem aliquam attingunt, cùm ex illa multiplici permixtione ſeminum, tanquam ex fonte, quod ſibi accommodatum & cognatum eſt quiſq; amplectitur: neque par eſt totum genus uituperare, quando in aliquam ſolum partem incurris, nec exiſtimare, omnes qui rem ullam ſentiant eodem modo affici debere, cùm alius alia eius qualitate afficiatur: quid cenſes? num adhuc contra eos diſſerendum? Ecquis uerò eſt, qui æquè opinionem illam (nihil magis) agglutinat rebus atq; illi homines, qui rem quamq; ſenſilem ita temperatam eſſe dictitant, ut omnium qualitatum, que uſquam ſunt, colluuione mixta confuſaq; ſit,*

* ſcilicet, hoc modo rem affectam eſſe q̄ illo.

Vt dulce muſtum præmium Tibicinis.

Etiam ipſi fatentur ſuas ratas ſentẽtias regulaſq; peſſum iri, funditusq; conuelli uim eam qua iudicamus, ſi res ulla ſenſilis pura ſimplexq; ſit ullo modo, & non relinquantur multa in uno quoq;. Iam uide quæ Polydini ſit oratio de uini calore qua uſum in Sympoſio finxit Epicurus. Nam eo dicente nunquid Epicure is inficias, uino ad calefaciendum ineſſe uim? Reſpondit quiſpiam, Non in uniuerſum calefaciendi uim eſſe in uino ſe arbitrari. Et paulo pòſt: Vinum in toto genere non

uidetur

uidetur calefaciendi habere uim: ſed hunc calefieri hoc tantulo uino facilè dixeris. Rurſus ubi ſubiunxit cauſam, atomos quaſdam collidi & uariè per quanque rem diſsipari: Aliâs, cùm admiſcetur uinum corpori humano, inter ſe commiſceri & copulari. Ad extremum ait: Quare dicendum non eſt, in uniuerſum adeſſe uino calefaciendi uim: ſed in hac natura hoc modo diſpoſita hoc uinum tantulum gignit calorem: aut in illa hoc tantulum, frigus parit. Sunt enim ea corpuſcula in hac congerie, ex quibus coaleſcere queat frigidum, quæ ſi aptè cum alijs copulentur, ut res monet, refrigerationis naturam ſtatim expreſſerint. Hinc manauit error, ut alij uino calefaciendi in uniuerſum, alij refrigerandi tribuerint uim. Cæteros qui errare dicit, cùm in eo quod calefacit eſſe uim calefaciendi arbitrantur: aut in eo quod refrigerat refrigerandi. Si putat non ex ijs conſequi quæ profert in medium, nullam rem potius hoc modo affectam eſſe quàm illo, ipſe penitus errat. Ille uerò his attexit generis eiuſdem alia. Non rarò, inquit, penetrat in corpus uinum, neque uim calefaciendi ſecum afferens ullam, nec refrigerandi: tamen concitata uini totius mole & concedentibus ex alio loco in alium corporibus, quæ pariunt calorem atomi nunc in unum

coëuntes & confertæ numeroſæq́; procreãt æſtum & ardores in corpore: nunc eliſæ ac diſsipatæ refrigerant. Inſuper Colotes in eam ſe neceſsitatem fuiſſe abductum, ut hac oratione uteretur (quæ habentur & dicuntur amara, dulcia, purgantia, ſoporifera, luminoſa, quaſi id conſtet, in rerum natura eſſe nihil, cui certas & proprias qualitates re uera ineſſe cenſeas, aut uim peculiarem: nihilq́; reperiri, quod agere dicas potius, quàm pati: ſed cùm inſinuant ſeſe qualitates in corpora, tum rem quanque diuerſis permixtionibus non unam præbere ſpeciem, ſed ſubinde uariari) non obſcurè præ ſe tulit. Iam ipſe Epicurus libro aduerſus Theophraſtum ſecundo, cùm ait, Non inſitum eſſe corporibus quenquam colorem, ſed effici quadam recta collocatione & ordine atomorum in aſpectum incurrentium, ut res præditæ hoc aut illo colore uideantur. An non ait his uerbis potius expertem eſſe coloris quamlibet naturam, quàm ullo præditam colore? Idem paulò ſuperius ſcribit hunc in modum: Quamuis id cauſæ non eſſet, haud reperio quemadmodum quæ in tenebris latent colorata eſſe dicendum ſit. Atqui ſæpenumero fit, ut eodem aëre circunfuſo, nubibusq́; inuoluto, alij ſentiant diſcrimina colorum, alij caligantes acie obtuſa non ſentiant. Tum

uerò

*uerò cùm ſerena luce ingredimur domum tenebris obſitam, nullum colorem omnino perſpicimus: ſi pauliſper ibi conſiſtimus, mox perſpicuè uidemus. Ergo nullum corpus eſt quod potius coloratum dixeris quàm expers coloris. quod ſi color eſt in iјs quæ comparantur cum alio, nihilq́; exploratè denotat, tum & candor in eiſdem erit, ac cæruleum, quæ ſi comparantur cum alio, dulce amarumq́; comparabuntur. Ex quo efficitur ut connexum hoc uerè de qualitate omni dicatur, non magis eam in natura rerum eſſe quàm non eſſe: quoniam res ipſa ei quem hoc modo afficit, huiuſmodi erit: (ſac eſſe albam dulcem nigram aut amaram) ei uerò cui non affert hanc motionem, haud erit: denique luto illo, ac * ſtercore, in quo dicit eos uolutari, qui de rebus ſingulis pronuntiant illam ſententiam: (* nihil magis) ſeipſum perfundit Colotes, ſuumq́; præceptorem. Nunquid hoc duntaxat loco ſe uir egregius præbuit talem, qui medicetur aliјs, ipſe uulneribus ſcatens? Minime uerò. Sed adhuc multò apertius libro reprehenſionum ſecundo, Epicurum è uita cum Democrito exturbat imprudens.nanque ait, Democritum ita cenſuiſſe: tantum opinione colorem eſſe, ac dulcedinem ſolùm comparatione, cum atomi ſenſibus admouentur, qua in ſententia*

*

* ſcilicet, tale quàm tale.

Vide Galen. libro de Elementis.

qui perſiſtat, eſſe aut uiuere illum, ſe non poſſe ſuſpicari. Aduerſus iſta quæ dicam non habeo. Quod dicam id unum reſtat: Hæc non magis à decretis Epicuri poſſe ſegregari, quàm figuram & pondus ab atomo, ut ſentiunt ipſi. Democritus quid ait tandem? Eſſe naturas quaſdam infinitas numero, indiuiduas, diſcrepantes, tum expertes qualitatum: non patibiles, eaſq; diſperſas per inane ferri, cùm inter ſe coëunt, aut concurrunt, aut mutuo complexu tenentur, ea coaceruatione, nunc aquæ ſpeciem præberi, nunc plantæ, nunc hominis: re uera hæc eſſe atomos omnia, quas ideas uocat: niſi atomos nihil in rerum natura inueniri: ſiquidem ex eo quod non ſit nihil procreari, neq; gigni quicquam ex ijs quæ ſunt: quia nec accipere quicquam atomi & quaſi pati, nec mutari queunt propter ſoliditatem: ea re nec colorem in eis exiſtere, quæ colorari nequeunt: nec ullam naturam, aut animum, ex rebus ijs effici, in quas non cadit perpeſsio. Vocandus in reprehenſionem eſt Democritus: non quia quæ conſequuntur incommoda ex principijs ab ipſo poſitis non negat, ſed quia huiuſmodi ponit principia ex quibus hæc incommoda ſequantur. Par erat non id ponere, quæ prima ſint eſſe mutationis expertia, non autem cùm id eſſet poſitum non animaduertere

Lucretius libro primo.

tere qualitatis ortum labefactari. At id conſequi negare, cùm intellexeris, quàm ſit abſurdum, ſummæ impudentiæ fuerit: quod tamen fecit Epicurus. Ponere ſe ait principia eadem quæ Democritus: non tamen dicere colorem eſſe duntaxat opinione, aut dulce, album, cæteraſue qualitates. Si illud ipſum non dicere, idem ualet quod non fateri, ſuo more facit. Prouidentiæ locum non relinquens, tamen cultum deorum & pietatem non ſe ait tollere. Amicitias uoluptatis cauſa conſectatus, pro amicis ſe non recuſaturum maximos ferre cruciatus. Hoc uniuerſum eſſe infinitum ſe ſtatuere, tamen ſuperum inferumq; non tollere. Quodam uerò loco ſe ait poculo accepto quantum uelit bibere, quod reſiduum ſit reddere: hoc uiri ſapientis ſcitè dictum memoria potiſsimùm debemus recolere, Quorum principia non ſunt neceſſaria, finis eſt neceſſarius. Non neceſſe fuit ergo id ponere: imò uerò detrahendum opinioni Democriti erat quod inquit, Omnium rerum principia eſſe atomos. Nunc quia & poſuit pronuntiatum iiſdem rationibus quibus in ſpeciem probabilibus ille uſus eſt, initio ſuæ diſputationis adornat eam ſententiam, ebibat cum illis neceſſe eſt & ſuſcipiat incommoda quæ eum ſequuntur: aut certè doceat quonam modo expertia omnis

qualitatis corpora omnis generis exhibeant qualitates ſola concurſione. Verbi cauſa, ne repetam longius: Quod appellatur calidum uti fert opinio ueſtra, quibus tandem ex oris delapſum eſt? aut quo pacto infuſum atomis adhæſit? ſi neque appulerunt, prædita calore, nec caleſieri, quamuis in unum coëant, poſſunt? nam illud eſt eorum quæ calida ſunt, hoc eorum proprium quæ nata ſunt ad excipiendum, quaſiq; patiendum. Vos affirmatis neq; hoc neque illud in atomos cadere quòd æternæ ſint. At enim an non uſuuenit Platoni, Ariſtoteli, Zenocrati, ut aurum ex non auro, lapidem ex non lapide, ac cætera omnia ex illis quatuor ſimplicibus corporibus primiſq; generarint? Sanè uerò. At hominum iſtorum opinione ſtatim ipſa principia concurrunt, ut quicque generatur, qualitateſq; ſibi mixtas, tanquam ſymbola præclara ſecum afferunt: & cùm in eundem locum conueniunt concurruntq;, humida & ſicca, frigida & calida, dura & mollia: corpora, dum mouentur ab alijs alia & patiuntur, mutanturq; ſecundum omnes partes, coniuncta pariunt, aliam alia permixtione naturam. Verùm atomus quæ ſua ſponte ac per ſe conſiderata omni ui genitali deſtituta & nudata eſt, ſiq; in alteram incurrat eiuſdem generis, fragorem edit,

quod

quod refractaria ſit ac dura, motum alium quem afferat nullum habet, nec aliud quicquam molitur, ſed feriunt ſe inuicem, feriuntur ab illis ſine intermiſſione: tantumq́; abeſt ut animal poſſint, aut animam, aut naturam aliquam edere, ut multitudinem conflare nequeant ſuo concurſu, non aceruum aliquem communem, quia ſemper uibrantur & diſſiliunt. Colotes uerò quaſi apud illiteratum regem uerba faceret rurſus adoritur. Empedoclem ita ſpirantem inflatu muſarum,

Nunc aliud pandam, nulla eſt natura caducis
Rebus, & horrifici nulla eſt generatio leti,
Solũ quæ miſcentur habes, quæ mixta reſultãt
In diuerſa: eadem naturæ nomine dicunt.

Equidem non perſpicio quid ſit quamobrem iſta pugnent cum ipſa ratione uiuendi, præſertim cùm eorum inſtituto, qui nec id oriri quod non eſt exiſtimant, nec id interire quod iam eſt poſſe, ſed concurſu quorundam corporum facto nomen ortus adhiberi: rurſus cùm eadem illa diſſoluuntur id appellari mortem. Nam quod uſurpauerit naturæ uocabulum ortus loco, ſydus eximium Empedocles, cùm ei opponat mortem, facile declarat. Iam ſi neque uiuunt nec poſſunt uiuere qui ortus rerum permixtione facta, interitum diſſolutione fieri arbitrantur, quid aliud ſibi proponunt iſti?

Quanquam Empedocles elementa conglutinans & inter ſe temperans calore, mollicie, humore, mixtionem & concretionem qua concilientur eis penè iuſtam admoueat, cùm ij in unum locum atomos, quæ nec mutari neque quicquam perpeti queunt, contrudant, éq; ipſis quidem nihil fabricantur, ſed ictus earum complures & continuatos comminiſcuntur. Nam quòd amplexu ſe mutuo continent, eò fit, ne diſſoluantur: eóq; magis earum colliſio increſcit, adeò ut nec fiat permixtio, nec conglutinatio, ſed pugnas & tumultum cieant, quod illi ortus nomine appellari aiunt. Quæ autem uix manent punctum temporis, & interdum auolant propter colliſionem: interdum accedunt, cùm ſcilicet ictus langueſcit. Illæ ipſæ amplius quàm duplo temporis ſpatio diſsident & ſeiunctæ inter ſe conſiſtunt: ita ut neque ſe tangant, nec admoueantur proximæ: quo fit, ut ne animum quidem ex eis effici quicquam poſsit. Senſus uerò, anima, intelligentia, mens, ne cogitatione quidem, ut maximè uelis, informare poſsis, quemadmodum procreari queat in ipſo inani ex atomis, quæ nec qualitatem ſua ſponte habent ullam: nec pati, uel mutari, cùm in unum coëunt, ſolent. Immò uerò earum congreſſus ijs nunquam eſt, qui eas ita temperet ut miſceantur & coaleſcant:

ſcant: facit enim ut impingantur alijs aliæ, mox reſultent. Quare talium decretis (cùm huiuſmodi ponant principia, quæ nihil perpeti ualeant quæ inanima ſint prorſusq́; impia, tum haud explicabilia: quæ temperari deniq; inter ſe non poßint) uita tollitur, animalis natura nulla relinquitur. Quî dum ergo naturam, animam, & animal relinquunt? nempe ut iuſiurandum, precationem, ſacrificium, uenerationem, uerbis & nomine tenus dictitando, ſimulando, crebris uſurpando ſermonibus, quæ ſuis tamen principijs & decretis conuellunt. ad eundem ſanè modum id quod natum eſt, naturæ, quod eſt ortum, ortus nomine appellant: ut qui lignationem ligna, concentum, ea quorum fit concentus per translationem uocant. Cæterùm quid ei uenit in mentem ut Empedoclem his uerbis inſectaretur? Cur, inquit, excruciamus nos, & tantopere quæ opus ſunt curamus? Cur alia conſectamur, alia defugimus? Nec enim ſumus nos, nec rebus ullis ipſi fruimur, nec uiuimus. Sed enim dicat ei facile quiſpiam: Bono animo ſis optime Colotille, nemo tibi cura tuæ ſalutis interdicit, cùm id docet, Coloten ipſum eſſe naturam Colotæ, nec præterea quicquam. Nemo uetat, inquam, ne rebus ipſis fruare, quæ uobis autoribus ſunt meræ uoluptates, cùm oſtendit

eſſe nullam in rebus matulæ uim, aut odorum, aut congreſſus uenerei. Tamen matulas in rebus numerari, & unguenta, & mulieres, non magis quàm grammaticus qui uim Herculeam dixerit pro ipſo Hercule. Neque uerò qui concentus fidium & commißiones trabium, eſſe tantum deflexiones uerbi aſſerunt, continuò negant in rerum eſſe natura ſonos & trabes: cùm etiam ſint qui funditus tollant animum & intelligentiam, munus tamen uiuendi ac intelligendi non euertere uideri uolunt. Cæterùm quod Epicurus inquit, Rerum natura ſunt corpora & forma: utrum intelligendum ita eſt, quaſi naturam diuerſum quiddam à rebus, uelit docere? an uerbo naturæ nihil aliud quàm res ipſas declarare? quemadmodum certè inanis naturam pro inani, atque adeo naturæ uocabulum pro re quaque ſolet uſurpare. Tum ſi quærat ex eo quiſpiam, Quid Epicure? tu cenſes aliud eſſe ipſum inane, aliud naturam inanis? Minime uerò, inquiet: ſed inueterata eſt duntaxat hominum ſermone appellationum iſtarum diſcrepantia, Vtrum, inquies, certa lege opinionis, an alio modo? Iſto, inquiet, modo. Quid Empedocles fecit aliud? cùm docet inter naturam & id quod naſcitur, mortem & id quod moritur, nihil intereſſe? Nam ut ſæpius

Poëtæ

Poëtæ fictis perſonis utuntur, & ſic canunt,

Hic fera mors uolitat, bellum, diſcordia tetra: Iliad. ι. XVIII.
ita uulgò, ijs quæ coaleſcunt modo aut diſsipantur, ortus neſcio cuius nomen, aut interitus aſcribunt. Qui, tantum abeſt, ut de ſuo ſtatu ea quæ ſunt dimoueat, aut ijs quæ perſpicuè apparent, aduerſetur, ut neq; uocem ſuam deflectat à conſuetudine loquendi ſed amolitus ea ſolum quibus decipi, magno detrimento rerum cognitionis, poſſes. in cæteris ſuo nomine deſignandis ab uſu non recedit.

Aetheris & lucis quando eſt concretio facta,
Gens hominũ uenit in lucem, uirgulta, feræ'ue,
Aut uolucrum genus, atq; ortus hoc nomine dicunt.
Cùm diſperſa uolant eadẽ, mors horrida fertur
Aduentaſse: nec his dictis tamen ipſe repugno.

Quæ uerba cùm protuliſſet in medium Colotes, non animaduertit Empedoclem ſuſtuliſſe è rebus uiros, feras, uirgulta, uolucres: quæ quidem omnia perfici elementorum permixtione dicit: cùm autem eos qui concretionẽ iſtam aut ſegregationem, naturæ, aut infauſti leti, mortiſq; funeſtæ, nomine appellant, erroris ſui admonet, conuincitq́;, non eripuit nobis uſum uocabulorum, quæ trita ſunt ad ea deſignanda. Ego uerò non arbitror ab Empedocle

pedocle mutari ſanè receptam explicationem uerborum: ſed ut antè dixi de rebus ipſis eum inſtituere concertationem puto, nempe de ortu ex eo quod non eſt, cui naturæ nomen ſunt qui tribuant: id quod maxime iudicat his uerſibus,

Ignari, aßiduis quia non obnoxia curis
Corda gerũt, quicquã gigni quod non fuit antè,
Occidere aut ſperant, penitus peſtemq́; ſubire.

Qui uerſus hominis ſunt clamore magno contendentis, (niſi planè tibi aures obſurduerint) ſe non labefactare ortũ funditus, ſed huiuſmodi ortũ, qui ſit ex eo quod non eſt: nec interitum, ſed eum qui ſit omni ex parte: id eſt, qui redigat rẽ in id quod penitus non ſit. Iam uerò, qui uelit nõ adeo immaniter, & ſtolidè, ſed paulò moderatius calumniari quæ conſequuntur, quod in contrariã partẽ criminetur reperiet: uerbi gratia cùm dicit Empedocles,

Hæc animo ſapiens qui poßit uaticinari:
Quãdo agitant æuum, quod uitæ nomine dicũt:
Eſſe homines tantiſper amaris, dulcibus uſi
Nondum cõcretos, nihil eſſe, aut morte ſolutos?

Cùm hæc, inquam, dicit, non inficiatur eſſe ac ſpirare eos qui uiuunt, aut aliquando fuerunt: ſed potius eſt in ea opinione, ut qui nondum fuerunt, quiq́; ſint mortui, putet eos eſſe. Quod tamen non ei obiecit Colotes: uerùm ait eius opinione effici,

ut

ut nec incidere in morbum, neq; uulnerari quis unquam debeat. Quonam modo credibile eſt, eum qui amara & dulcia mortalibus ſuppetere dicit ante quàm prodierint in lucem: & cùm deceſſerint, ijs qui fruuntur uita nullum perpetiendi uſum relinquere? At quibus tandem ò Colota uſu uenit, ut eos nec uulnerari nec ægrotare conſentaneum ſit? Vobis qui conflati ex atomis & inani coaluiſtis, quorum neutrum cõmunione ſenſus uiget. In quo quidem nihil dum eſt incommodi, ſed in eo maximum, uobis nihil, ad procreandam uoluptatem reliqui eſſe, quando atomus ea quæ agendi uim habent, aſpernatur & refugit, nec inane quicquam ab eis poteſt perpeti. Quoniam autem Colotes democrito profligato deinceps conatus eſt Parmenidem cum eo defodere atq; opprimere, atq; eius omiſſa defenſione, quæ pertinebant ad Empedoclem refutaui, quod illa propius reprehenſiones primas attingere uidebantur, nunc redeamus ad Parmenidem. Colotes eum turpibus fœdisq; captionibus dicit eſſe uſum: quibus tamen nec amicitiam uir ille reddidit ignobiliorem, nec ſtudium uoluptatis nequius & importunius: nec honeſto detraxit illecebras & inuitamenta, quibus ducit homines: nec obſtitit quo minus per ſe omne honeſtum honoratum expetendumque ſit: nec

nec

*nec informatas de dijs notiones opinionesq́; conturbauit. Verùm quando ait, uniuerſum hoc eſſe unum: credo ne uitam degeremus impedimento fuit. Atqui Epicurus, cùm hoc uniuerſum eſſe infinitum ait, nec ortum habuiſſe nec interitum habiturum, nec augeri nec diminui, de uniuerſo, ut de eo quod unũ ſit, diſſerit. Deinde principio ſuæ diſputationis quando rerum omnium naturam his duobus complectitur, Corpore ac Inani: quod ſua ſponte unum erat, diuiſit in duo. Quorum alterum reuera nihil eſt, à uobis modo ſic appellatur. Intractabile, inane, uacans corpore. Quare ueſtra etiam ſententia hoc uniuerſum erit unum: ſiquidem uultis non inani uerborum ſtrepitu de inani uti, tam cupide cum antiquis futili diſceptatione pugnantes. At enim cenſet Epicurus, infinita numero eſſe corpora, & ex illis cuncta quæ cernimus oriri. At uide cuiuſmodi procreandis rebus principia ponatis, infinitionem & inane. Hoc ignauum, non patibile, uacans corpore, illam in ordinatam ſtolidam, uaſtitate immenſam quæ diſsipet ſeipſa, turbasq́; ſibi moliatur, quæ coërceri ſuis finibus ac determinari præ multitudine nũquam queat. Enimuero Parmenides nec ignem ſuſtulit, nec aquam, nec * præcipitium, nec urbes (ut ait Colotes) in Europa, Aſiaq́; habitatas: quippe qui*

*aliàs, glaciẽ nẽpe κρυμὸν.

pe qui prodidit literis quemadmodum exornatus diſtributuſq́; ſit mundus: Idem ubi inter ſe elementa miſcuit, luminoſum & tenebricoſum, ex eis, perq́; ea omnia quæ cernuntur uſquam efficit. Nam de terra pluribus agit, deq́; cœlo, ſole, Luna, ſyderibus. Sed homini ortum adimit: neq; ſilentio quicquam in explicatione naturæ, ut unus ex antiquitate illa, prætermiſit, uerùm edito peculiari ſcripto, non alieno, quid ea inter ſe differant, quæ principatum in rebus obtinent, docet. Primus omnium uidit, etiam antè quàm Socrates extitiſſet, in natura quod ſub opinionem cadat reperiri, tum quod queat intelligentia percipi. Quod autem cadit ſub opinionem, eſt inſtabile, patibile, idq́; multis modis, ac mutationibus, qua ex parte minuitur, augetur, alio atq; alio modo aduerſus hoc & illud afficitur, neq; reſpectu eiuſdem, quod ad ſenſum attinet, ſemper eodem modo. Eius autem quod intelligentia percipitur, eſt alia forma. Nam ſanum, ſolidũ, firmumq́;, & originis expers, ut inquit ipſe, conſtatq́; ſibi natura, ſui ſimile. Quæ Colotes nomine tenus calumnijs extrahens, & uerborum ueſtigijs, non rei ſubiectæ perſequens hanc diſputationem, conuelli omnia ſuis ſedibus à Parmedine ait, cùm is unum eſſe, quicquid uſquam ſit affirmat. Ille

uerò

uerò neutram labefactat naturam, uerùm ſic utramq; deſcribit appoſitè, ut ſub ideam regulamq; unius, ac eius quod eſt, redigat illud ipſum quod intellectu eſt comprehenſibile (cui ſanè tribuit nomen eius quod eſt, ut æterno ac immortali, & unum appellauit, propter ſimilitudinem qua ſe ipſum attingit, & quia nullam uarietatem admittit) Senſile autem ſub ea natura collocet, cuius quies nulla, quæq; certum ordinem non habet. Quorum utriuſq; ſedem & uim iudiciariam facilè cognoſcas.

Cana fides illam ſequitur, uis certaq; ueri.

Mentem uidelicet, quæ rem intelligentia comprehenſibilem, & ſemper in eodem ſtatu perſiſtentem, arripit tangitq;:

Illa uirũ comes eſt placitis, quæ haud cõſcia ueri.

Quia uerſatur in ijs rebus, quæ omnis generis mutationes, tum affectiones, & uarietates inæquabiles in ſe recipiunt. At profectò explicare uerbis queat nemo, qui tandem locum reliquerit ſenſui & opinioni, ſi omnino ſenſibile atq; opinabile ſuſtuliſſet: uerùm ei quod re uera eſt aptum & congruens fuerit, in rerum ſtatu manere perpetuo: hæc autem nunc ſunt, interdum non ſunt, imò ſemper interpellantur & naturam mutant. Ita nomen aliud quærendum iſtis potius quo de-

ſignent

ſignentur, quàm ut eius quod ſemper eſt appellationem ſortiantur. Quapropter illa diſputatio qua quicquid uſquam eſt, unum eſſe probatur, non inſtituta eſt in perniciem rerum ſingularum quæ ſub ſenſum cadunt, ſed ut intelligatur quid inter has & id quod mente comprehenditur ſit diſcriminis. Quod cùm adhuc dilucidius Plato exponat in ea quæ de moribus eſt diſceptatione, etiam criminandi materiam Colotæ dedit: quo fit, ut quæ aduerſus hunc dicuntur, expromere deinceps non alienum putem. Ac primùm hominis philoſophi accurationem, exquiſitamq́; doctrinam diſpicere nobis certum eſt. Platonis, inquit, decreta hi ſecuti ſunt & comprobarunt, Ariſtoteles, Xenocrates, Theophraſtus, & omnes Peripatetici. Arbitror enim te librum in aliqua ſolitudine exaraſſe, uti cùm hæc fingeres crimina, ne in eorum ſcripta incurreres, nec in manus ſumeres, quæ de cœlo, deq́; anima Ariſtoteles edidit: quæ Theophraſtus contra Phyſicos: Heraclidis'ue Zoroaſtrem, de ijs quæ feruntur apud inferos, quæ in explanatione naturæ in dubium reuocari ſolent: tum Dicæarchum de anima: quibus libris quæ maximi ſunt momenti apud Platonem in Phyſicis, quæq́; grauiſſima, oppugnant, & in eum perpetuò agunt cuniculos. Quin & Stratoni

coryphæo Peripateticorum cum Ariſtotele locis pleriſq; non conuenit: Platoni multis opinionibus idem aduerſatus eſt, de motu, mente, anima, ortu. Tandem eò eſt progreſſus, uti aſſerat, mundum non eſſe animal: tum quæ ſecundum naturam ſunt ea conſequi ex fortuna: eſſe enim caſum qui rebus initium præbeat: eo præeunte ſingulas rerum naturalium motiones atq; perpeſſiones ad exitum perduci. Iam Ideas (quarum nomine cùm Ariſtoteles inceſſit Platonem, turbans locis omnibus, & nullum non incommodum eis imputans in Ethicis, in Phyſicis, in libris populariter ſcriptis, quæ uocauit ἐξωτερικά: ſunt qui magis ambitione quadam, & ſtudio concertandi, quàm ueri ex inſtituto Philoſophiæ indagandi feciſſe id eum exiſtiment) idem Strato labefactare nititur ſuis decretis: quippe cui erat propoſitum Platonis ſuperare aut faſtidire philoſophiam, tantum abfuit ut eum conſectaretur. Ergo quanta præcipitantia eſt, non cognito & intellecto quid hi ſentiant, eis quæ non probent falsò tribuere? Cumq; aliorum te opiniones conuincere tibi perſuadeas, manu tua obſignatam proferre contra te ipſum teſtificationem inſcitiæ ac temeritatis? eos inter ſe conſentire dictitando, qui diſſentiunt; etiam æmulos eius eſſe, cui contradicunt?

dicunt? At enim quos appellamus equos, Plato incaſſum equos & homines arbitratur eſſe. Quo loco Platonis operum id Colotes clauſum & occultatum repperit? Nos ſanè locis omnibus ita ſcriptum comperimus, legimusq́;, Qui homo ſit, hominem: qui equus, equum: qui ignis, ignem eum opinari. Hinc eſt factum, ut hæc opinabilia ſuo quodq; loco nominet. Verùm Colotes, ut is qui ne tantulum quidem abeſſet à ſapiẽtia, nil intereſſe credidit utrum dicas, Non eſſe hominem: an, Eſſe non ens hominem. Plato arbitrabatur plurimum referre utrum dicas quippiam non eſſe, an eſſe non ens: altero declarari prorſus nullam rei naturam eſſe, altero quid inter ſe differant, quod communicatur, quodq; communicat. Quam differentiam qui conſecuti ſunt eius ætatem ad genera, formas, communiones neſcio quas, & proprietates, quæ nomine qualitatum inſignitæ ſunt, poſtea tranſtulerunt, & in ijs dumtaxat collocarunt, ad altiora non progreſſi, in argutias dialecticorum & quæſtiones perplexas imprudentia delapſi. Eſt autem eius quod communicatur aduerſus id quod communicat ratio planè eadem, quæ cauſæ erga rem compoſitam, & exempli alicuius imaginis erga ipſam imaginem, eiusq́; quod agendi uim habet aduerſus id quod patitur.

uerùm in quo maximè quod eſt per ſe, in eodemq́; ſtatu ſemper, ab eo quod per aliud eſt, nec unquam ſeruat unum tenorem, differt, hoc inuenitur: illud nunquam fuit, nec erit in ijs quæ non ſunt: & idcirco uerè omninoq́; eſt in ijs quæ ſunt: hoc ne eatenus quidem ſtabile firmumq́; eſt, quatenus ei contigit in partem aliquam naturæ alterius beneficio uenire, ſed propter imbecillitatem ſæpius è ſtatu ſuo dimouetur. Cuius rei cauſa eſt, materia ſæpe formam excutiens motu lubrico, quæ ut afficiatur ſæpius, muteturq́; in uarias imagines, natura diuerſas, quod ad formam attinet, comparata eſt: adeo ut multum agitetur ac fluctuet. Ergo quemadmodum is qui negat imaginem Platonis loco Platonis accipiendam, non ei ſenſum & locum in rebus, quâ eſt imago, adimit: ſed oſtendit intereſſe quidpiam inter id quod per ſe conſtat, & quod ad eius ſimilitudinem expreſſum factumq́; erat: ſic neq; naturam, nec uſum rerum, nec hominum ſenſum euertunt, qui unumquenq; noſtrum communis cuiuſdam naturæ participatione quam idæam uocant factum, eius rei appellant imaginem, quæ in ortu noſtro illam ſimilitudinem præbuit. Non enim qui negat ferrum candens idem eſſe quod ignem, aut lunam quod ſolē, ſed aliud quiddā hanc dicit, uerbi cauſa,

Nocte

Nocte ſolum peragens alieno lumine lumen: ut inquit Parmenides,non inquam tollit uſum ferri, lunæ'ue naturam. Qui autem negat eam eſſe corpus præditum lumine, is iam pugnat cum ſenſibus, æquè atque ille, qui corpus & animal, ortum ſenſumq́; nullum relinquit. Iſta uerò qui eſſe ſuſpicatur,qua participant in aliquo,uidetq́; quantum ab eo quod ſemper eſt, quodq́; eis præbet ut ſint in rerum natura, ſuperentur,non id aſpernatur quod cadit ſub ſenſum, ſed eò ducit inferius, quòd ſola mente comprehenditur: nec eas tollit affectiones quæ in nobis cernũtur & exiſtũt. ſed eſſe alia ijs firmiora & diuturniori natura quòd nec oriuntur,nec intereunt, nec accipiunt,nec patiuntur quicquam, probat ex conſequentibus, & meliori fide uerborum differentiæ manũ admolitus,docet hæc appellanda eſſe eorũ quæ ſunt nomine,illa eorũ quæ fiunt. Quod & illo recentioribus pleriſq; uſu uenit. Multas enim res, magniq́; momenti, eius quod eſt appellatione ſpoliant: inane, tempus,locum,genus deniq; totum eorum de quibus diſputari ſolet, ſub quo etiam quæ uera ſunt continentur: quædam enim ex his ita in rebus numerari cenſent, ut etiam re uera ſint, quædam non eſſe arbitrantur: quibus tamen perinde quaſi conſtent ui ſua & cohæreant, in uſum adhibitis

*ſuum, uitam philoſophando tranſigunt. Sed ex ipſo aduerſario lubet quærere, an & ipſi in rebus à ſe conſtitutis non obſeruant & perſpiciunt hoc diſcrimen eſſe, nonnulla quæ fixa ſunt & non mutabilia natura? ut aiunt atomos, tum quia ſint ab omni affectione uiq; aduentitia immunes: tum quia ſolidæ, perpetuis ſeculis in eodem ſtatu permanere: contrà uerò quicquid ex eis conflatum ſit, in fluxu & mutatione uerſari, & quoad fiunt & intereunt ſolum eſſe, ſexcentis ſimulacris abſque intermiſsione dilabentibus à re quaque, & effluentibus: ſexcentis item alijs (ut eſt * conſentaneum) ex aëre circunfuſo affluentibus, & coagmentationes molesq; totius rei complentibus quaſi lacunas, re ſæpius in faciem nouam huius ſucceſsionis opera mutata, & multiplici permixtione uariata: quia ſcilicet, quæ in imo * fundo receſſuq; ultimo concretionis cuiuſque atomi latent, abſtinere nunquam poſſunt à motu, colliſione, uibrationeq; mutua, ut dicunt ipſi. Cæterùm eſt in rebus, inquient, hæc naturæ diſcrepantia, tamen Platone ſapientior Epicurus eo nomine quod æquè omnia in ijs numeret quæ ſunt, tam inane illud non tractabile, quàm corpus ſolidum, quod alteri ſemper obnititur ſua duricie, tum principia, & * concretiones. Qui cùm id quod ſempiter-*

num eſt, ne in ſubſtantia quidem, quæ communis eſt omnibus natura conſtantibus, loci habere quicquam exiſtimet, uocat eum in reprehenſionem, qui rebus aliquando natis ſempiterna præponit: & intereuntibus eas naturas quæ nulla ui aduentitia premuntur: & eas quæ diuturnitate ac firmitudine ſemper ſibi conſtant neque mutari, nec deleri unquam, aut è numero rerum excidere poſſunt, his ducit præſtabiliores quæ quia perpeſſioni ac mutationi patent, quoad in rerum natura ſunt, nunquam in ſtatu eodem manent: ſed ut maxime in his exponendis abſque controuerſia ſit erratum à Platone, debuit reus poſtulari confuſionis uerborum ab iſtis præſertim qui tam accuratè loquuntur Græcè, tamq; ſyncero dicendi genere utuntur: non eo crimine, quòd res ipſas funditus perdat, noſq; uita exuat, notari. Nempe quod ea quæ fiunt, non quæ ſunt, quemadmodum hi uocant, appellauit. Quoniam autem defenſione Socratis qui Parmenidem conſequebatur proxime, ſuperſederamus, etiam huius cauſa ſuſcipienda eſt. Colotes hic ſtatim à ſacra linea mouet teſſeram: cumq; expoſuiſſet, quod Chærephon dei reſponſum de Socrate retulit à Delphis, oraculum illud inquam omnibus notum his uerbis illud repudiat: Fabulam illam de Chærephonte, quia

Vide Polluce in Chiliad. Eraſ. in Prouerb. Sacra linea.

 prorſus

prorſus eſt inſidioſa, fallax, & importuna ſilentio prætermittemus. Nempe igitur importunus eſt Plato, qui oraculum hoc literis mandarit? Vt nihil de cæteris dicam importuniores Lacedæmonij, qui oraculum de Lycurgo proditum in antiquiſsimis tabulis exaratum & conditum aſſeruant. Captioſa erat Themiſtoclis interpretatio: qua cum Athenienſes ut urbem relinquerent, naues conſcenderent, impuliſſet: nauali prælio Barbarum illum regem profligauit. Importuni putidiq́; Græciæ legumlatores, qui maxima plurimaq́; ſacra iuſſu & authoritate Pythij Apollinis primum inſtituerunt. Quòd ſi oraculum quo eſt pronuntiatum eſſe ſapientem Socratem, (quem uirum conſtat inflatu diuino incitatum ad uirtutem fuiſſe,) tum eſt putidum & inſolens, tum captioſum & appoſitum ad fallendum: qua tandem uoce, pro eo ac indignitas rei poſtulat, fremitus, ululatus, plauſus, uenerationes, obteſtationes ueſtras deſignabimus? quibus & nos ad uoluptatem impellitis, & eum qui author eſt atque hortatur, ut nullum tempus ab earum perceptione uacuum tranſmittamus, diuinis laudibus celebratis: qui in ea quam ad Anaxarchum ſcripſit epiſtola ſcribit hunc in modum: Ego uerò cenſeo te addicas uoluptatibus perpetuò idemq́; moneo, ne uirtutes

Lego σεβάσεις, ut infrà.

futiles,

futiles, irritas, impeditas ſpe fructus percipiendi turbulenta, conſectere. Nihilo tamen ſecius Metrodorus ad præclara ſtudia incitans Timarchum inquit: Cumulemus ſemper aliquod facinus pulchro facinore, ingreßi propemodum pari ſtudio quo ille princeps philoſophorum, ut expediti hac terrena ſordidaq; uita, in ipſa penetralia ſacrorum Epicuri & orgyorum, quæ ſunt uerè diuinitus prodita, euadamus. Colotes ipſe cùm audiret Epicurum uerba de natura facientem, ſubito ei ad genua accidit. Quid quòd Epicurus glorians his uerbis utitur? Tibi uerò, ut qui ueneratione proſequebare quæ à nobis tum dicebantur, cupiditas ualde abhorrens à ratione explorata naturæ inceßit, meis genibus applicari & aduolui, nec ullum genus honoris, precationis, cultus omittere, quo qui furoris afflatu tenentur uti ſolent: quo facto nos impuliſti, ut te uicißim ſanctè coloremus & ueneratione proſequeremur. Quid ergo mirum eſſe quoſdam qui dicant, neminem reperiri qui nolit eius ſpectaculi expreſſam in tabula imaginem pretio quouis redimere, quo intueretur alterum ad genua procidentem & prehenſantem, alterum contrà ſupplicantem & adorantem? Ex quo obſequio tamen Colotes, licet apte inſtituto ad aſſentationem, fructum pro eo

ac merebatur non percepit. Non enim declaratus eſt ſapiens, ſed tantum ait: Immortalem te eſſe qua inambulas ſcito, immortalesq; uos ducito. Talium uerborum, motuum, perturbationum, ſibi conſcij importunos uocant cæteros. Et uerò Colotes his fundamentis de miniſterio ſenſuum pulchrè ſapienterq; iactis (Nos quidem frumento in cibum utimur, non fœno: & traijcimus maiores fluuios nauibus: cùm eò redierint, ut facilè tranſmittentur, pedibus) emittit ad extremum hanc uocem: Tu te Socrates ad oſtentationem & iactationem dicendo diſſerendoq;, comparaſti: tuus ſermo apud familiares cum factis pugnabat. Quid ni arrogans oratio Socratis, ſe nihil ſcire dicentis, ſed quotidie doctiorem fieri, uerum indagare? Si incidiſſes, Colota, in huiuſmodi Socratis uoces, cuiuſmodi ſunt quæ ſcribit Epicurus ad Idomenem: Quare mittito ad nos primitias, quibus ſacroſanctum corpus noſtrum curemus: idq; tam nomine tuo, quàm liberorum. quibus demum uerbis atrocioribus & magis inhumanis uterere? Iam orationem Socratis cum uita pugnaſſe, tibi mirùm in modum quæ ad Delium geſsit ſuffragantur, & ad Potidæam, quæ ſub triginta Tyrannis: tum qualem ſe præbuit aduerſus Archelaum, atq; populum Athenienſem: tum uiri mors: an non iſta ſermonibus*

monibus à Socrate habitis congruentia? Ita demum, ne diutius erres, apertè Socrates ut is cuius oratio diſcreparet à factis, conuinceretur, ſi ultimo bonorum in uita uoluptaria poſito, uixiſſet, quemadmodum uixit, hæc ad contumelias uerborum. Quemadmodum autem ipſe qui alios in crimem uocat, religionis uiolatæ, ut inteſtabiles & ſacros, eiuſdem criminis contagione imbutus ſit, non perſpicit. Vnum hoc Epicuri Decretorum eſt: Neminem eſſe cui perſuadeatur ita quicquam, ut de ſententia deduci nunquam poßit, niſi ſapientem. Ergo cùm ſapiens non fuerit Colotes, etiam perfunctus illis uenerationibus, eat nunc & præclaras illas quæſtiones ſciſcitetur: Qui dum ueſcitur cibo, non autem ori fœnum admouet uir tam deditus uirtuti? quamobrem induit corpus ueſte potius quàm columnam, quando nec cibum eſſe cibum, nec pallium eſſe pallium, explorata & non mutabili opinione induxit in animum? Hæc tamen ſi facit, ſiq; fluuios qui magni ſunt pedibus non tranſmittit, fugit ſerpentes, & lupos, non eam ob cauſam quòd unumquodq; horum aliter eſſe ac uidetur haud mutabili perſuaſione credit: uerùm quia eius quod uidetur, cùm hæc agit, ſolùm habet rationem: ne Socrati quidem obſtare debet illa quam de ſenſuum infirmitate concepit,

opinio,

opinio, quo minus ijs quæ apparent æquè utatur atque ille. Non enim propterea Colotæ uiſus eſt panis eſſe panis, quòd cælitus miſſas illas regulas Epicuri legerat: nec interea Socrates uanitate et impudentia quadam elatus, panem eſſe fœnum, aut fœnum eſſe panem cogitatione ſibi finxit. Decreta rationesq́;, quibus ſapientes iſti utuntur longe meliora ſunt noſtris: at ſentiendi, & impreſſas rerum imagines recipiendi, omnibus eſt communis affectio, quam inchoant, & abſoluunt cauſæ penitus expertes intelligentiæ. Illa uerò diſputatio, qua ſenſus ad fidem faciendam, tum ineptos, tum minus firmos eſſe oſtenditur nequaquam prohibet, quo minus quale eſt quidque nobis tale uideatur: Sed cùm eorum opera in actionibus, prout res quæ obijcitur mouet, uſi fuerimus, uetátne ijs, ut ex parte ueris & ſtabilibus fidem habeamus. Satis eſt, eis, credere quoad neceſſe & commodum fuerit, quia quod præſtabilius firmiúsque ſit, nihil in eis èſt. Scientiam ullius rei, certámue cognitionem, ad quam homines imbuti præceptis Philoſophiæ ſemper aſpirant, ſuppeditare nullus ſenſuum poteſt. Cæterùm de his alio rurſus loco dicendi materiam præbebit Colotes: quippe qui pluribus idem crimen hoc intentauit: quo loco mirificè Socratem irridet, inſulſitatisq́;

damnat

damnat quærentem quid homo ſit, gloriantem (ut inquit) ſe neſcire quid ſit: facilè apparet, ipſum de ea re nunquam diligentius paulo cogitaſſe. Atqui Heraclitus quaſi magno & nobili facinore functus, Ego memet, inquit, quærere cœpi. Nec in Delphici Apollinis æde ullum aliud eo ſcripto diuinius habetur, NOSCE TEIPSVM: *quod quidem Socrati, ut hunc in modum anquireret, dubitaretq́; cauſam præbuit, ut Ariſtoteles in libro de Placitis Platonis ſcriptum reliquit. Colotæ tamen ridiculum uidetur de eo quærere. Cur & ſuum præceptorem in eodem crimine deprehenſum, ſicubi de natura uiq́; animæ, de totius rei iam coagmentatæ primordio ſcribit, aut diſſerit, ludibrio non habet? Nam ſi id quod conflatum ex utroq; eſt, ut cenſent ipſi, ex anima inquam & corpore, quod certo modo habitum ſit, eſt homo, quiſquis animæ naturam diligentius exquirit, hominis naturam peruestigat, exorſus à principio cauſaq́; potiori. Cuius uim explicari nunquam poſſe diſſerendo, nec cogitatione percipi, neq; ſenſus beneficio teneri, non ex diſciplina Socratis, Sophiſtæ audacis, fronteq́; perfricta ſupra modum arrogantis, ſed ex horum ſapientum inſtitutis in noſtrum uſum transferamus licet. Nanq; naturam animi, qua ex parte functiones*

in

in corpore habet, quarum ui calorem, molliciem, certum tenorem huic præbet & firmitudinem, ex quopiam quod eſt calidum, animabile, atq; aëreum conglutinantes, ad principalem eius naturam non pertingunt, ſed onere uicti manus dant. Vim eam, qua iudicat, meminit, amat, odit, ſapit deniq; ac intelligit ex quadam qualitate quæ minime nominari poteſt, in corpore dicit exiſtere. Totum iſtud, MINIME NOMINARI, *apertam eſſe confeſsionem ignorantiæ, cuius eos ipſos piget, pudetq́;, quando ſe non reperire nomen rei dictitant, quam intelligendo aſſequi non poſſunt, nos quidem haud fugit. Nihilo ſecius condonabitur iſtud etiam, ut ſolent dicere. Quantum enim apparet, non leue id, contemnendumq́; eſt, nec promptum, ut à quouis è Plebe intelligi queat, ſed abdidit ſe in locum ſpinoſiſsimum ad quem nullus patet aditus, ſeq́; mirificè occultauit ſi quidem nullum è tot nominibus explanationi eius aptum & congruens eſt. Nihil eſt ergo quod Socratem inſulſum iudices, operam in eo ponentem ut ſeipſum quærat. Sed omnes qui aliud quicquam quærere inſtituunt, antequam de iſto ponant quæſtionem: cuius cognitio neceſſaria cùm ſit, naturam inuenire uſq; eò arduum ſit. Non enim facilè ſperabit alterius ſe cuiuſq; rei poſſe*

ſcientiam tenere, cuius notitiam quod in ipſo præcipuum maximéq; eximium eſt, fugerit. Verùm ut demus ei nihil æquè inutile importunumq; eſſe, ac ſeipſum indagari: ſciſcitemur ſanè, Quæ tandem iſta uitæ confuſio? aut, Quî dum in uita durare non is poteſt, qui ſuam forte naturam ſecum expendit hunc in modum? Age quis tandem ſum, qui hîc conſedi? utrum quædam concretio, quæ ſit facta ex permiſtione animi & corporis? an potius nihil aliud quàm ipſe animus utens miniſterio corporis? quemadmodum eques ille eſt, qui utitur equo, non quædam moles ex homine conflata & equo? an uis illa cuiuſque, quæ principatum in nobis obtinet, qua ſapimus, intelligimus, agimus, is eſt quiſq; noſtrum, ita ut cætera omnia ſint particulæ quædam animi quæ in corpore ut inſtrumenta ſeruiunt huic facultati? An nulla prorſus natura eſt animi eſſentiæq;, ſed corpus ita temperatum eſt, ut ſua ſponte uim habeat intelligendi, ſpirandiq;? At enim Socrates uitam non eripit his indagandis de quibus Phyſici omnes ponunt quæſtionem: cæterùm illa in Phædro quæ maximè Intolerabilia ſint rerumq; omnium ſtatum conuellant reperiuntur, cùm idem cenſet ſibi ſe inueſtigandum eſſe, utrum ſit fera multo aſtutior uerſatiliorq; Typhone multoq; magis in-

flamm

ſlammata & elata: an ſit animal diuinæ cuiuſdã ſortis communione, quã nulla ſuſpicio faſtus attingat, diuinitatis natura particeps. At his cogitationibus nõ uitam ſuſtulit, ſed audaciam cæcam & attonitam, nec non arrogantiam è uita expulit: tum uoces odioſas, tinnulas, nimis magnificas, omnemq; iactationem: Iſta enim ſunt Typhon ille & faſtus, quem nobis plurimũ indidit præceptor, cùm aduerſus deos homineſq; diuinos ita præliatur. Poſt Socratem & Platonem oppugnatur Stilpho, ac uera eius decreta ſermoneſq;, (quibus laudem ſibi peperit: ornamentum patriæ, amicis, regibus, qui eum impenſe coluerunt, attulit) nullo modo literis mandauit Colotes: nec eius magnitudinem animi, coniunctam lenitati & æquanimitati: unius autem dicti mentione facta, quod ciens riſum & ludens obiecerat ſophiſtis ſui temporis: nec tamen eo reprehenſo nec refutato, qua ex parte quiddam habet ſimile ueri, tragœdias excitat in Stilphonem, uitam eius oratione labefactari inquiens, cùm alterum de altero nunquam niſi temerè dici autumat. Vitæ enim quæ ſpes relinquitur nobis, ſi hominem bonum non licet dicere, nec hominem eſſe imperatorem: ſed ſuo quidq; loco ſeparatum: Homo eſt homo, Bonum eſt bonum, Imperator eſt imperator? Nec equitum

decem

decem millia, nec urbem munitam: ſed equites eſſe equites, dena millia eſſe dena millia: itemq́; in cæteris. Cui tandem iſta ut deterius uiueret cauſam præbuerunt? Quis cùm audit ea non intelligit eſſe orationem hominis eruditè iocantis, & feſtiuè? aut exercitationis gratia hæc in medium proponi ad diſcernendum? Non eſt intolerandum facinus Colota, ne hominem bonum dicamus prohibere, aut equitum decem millia: ſed ne Deum pronuntiemus Deum aut cenſeamus: quod facitis, qui neq; Iouis Natalitij, nec Cereris Legiferæ, neq; Neptuni Satoris numen ultis agnoſcere? Iſta diſtinctio uerborum fallax eſt & malitioſa, uitamq́; contemptionis uerborum & ſceleratæ audaciæ plenam reddit, quando nomina cum deorum maieſtate coniuncta eis ui detrahentes, eadem opera conuellitis ſacra, ceremonias arcanas, pompas, dies feſtos. Nam cui primordia rei diuinæ in ara exhibebimus? cui uota pro ſalute nuncupabimus, aut perſoluemus? Quomodo agitabimus Phoſphoria, Bacchanalia, ſacrorum in nuptijs prima tyrocinia, ſi nullum relinquimus Bacchanalis numen, nullos luciferos, nullos qui præſtent ut auſpicato quæ facimus, faciamus: nullos Soſpitatores. Hæc enim res præcipuas momentiq́; maximi tangunt, earumq́; firmitudinem tentant:

tant: nec in uocibus neſcio quibus aut uerborum compoſitione, aut nominum uſurpatione, ſed in rebus ipſis uerſatur iſta fallacia. Quòd ſi error etiam in uerbis omnem uitam euertit funditus, quis eſt uſquam gentium qui magis in uſu loquendi quàm uos peccet? Genus uerborum, quæ profamur, tanquam fundamentum orationi ſubijcitis, tamen uoces penitus è medio tollitis: ijdem rebus fortuitis locum in natura ſolum relinquitis: res interiectas quaſi in anchoris ſtent, fluctuantes, quibus ferè omnes perceptiones fiunt: tum cognitiones, prænotiones, intelligentias, appetitiones, aſſenſiones, uſquam eſſe negatis omnino: uerùm ut pro Stilphone reſpondeam, hoc modo res ſe habet. Si equo, inquit, uerbum currit attribuimus, quod dicitur non erit idem cum eo de quo dicitur: ſed alia eſt ratio definitioq; hominis, boni alia. Rurſus equum eſſe, differt ab eo quod eſt currere: cùm enim utrumuis horum iubemur definitione explicare, non una & eadem deſcribimus utrunque: quo fit, inquit, ut errore ducantur qui de altero quicquam enuntiant. Etenim ſi bonum eſt idem cum homine, aut cum equo res ſubiecta currendi uerbo, quidni etiam bonum dicetur idem eſſe cum cibo & pharmaco? atque adeo cum leone & cane ipſum currere uiciſſim? Sin autem

συλαίνομαι, id eſt, σαλεύοντα.

quod

quod de alio dicitur cum eo non eſt idem, de quo dicitur, uide ne haud uerum ſit, hominem dicere bonum, aut equum currere. Demus hoc loco grauiter impegiſſe Stilphonem, ea quæ ſunt in ſubiecto, aut de ſubiecto dicuntur, negantem cum ſubiecto penitus copulari: & exiſtimantem, nullum ex eis (niſi cum eo de quo dicitur planè idem ſit) de alio dici, nec attribui ſubiecto debere quicquam quod accidentis inſtar obtineat: tamen facile apparet hominem uerborum tendiculis eſſe pauliſper litigioſum, & argutijs quibuſdam exagitari uſitatum dicendi morem, non de ſuo ſtatu dimouere uitam, nec ipſas res. Colotes reprehenſione priſcorum perfunctus ſe conuertit ad philoſophos ſui ſæculi, nec tamen cuiuſquam eorum nomen adſcripſit. Atqui hos refutare nomine citato fuit uerum, aut ne priſcos quidem nominare, Quando autem tot locis Socratem, Platonem, Parmenidem ſtilo ſubiecit, perſpicuum euadit, coërcitum metu eum à uiuis abſtinuiſſe, non eis honoris cauſa peperciſſe, quem uiris longe nobilioribus minime detulit. Conſilium eſt eius, quantum ſuſpicor, Cyrenaicos refellere priores, tum Arceſilam Academicum ſecundo loco. Hic is erat qui ſuam aſſenſionem in re quaque ſuſtineret. Illi, cùm affectiones & uiſa interius in ſe

ipſis abdidiſſent, negabant in ea quæ ex ijs naſcitur approbatione ſatis eſſe præſidij ad aſſequendam ſolidam rerum cognitionem, ita relictis, uelut in obſidione fit, ijs quæ extra ſunt, ſe intra mœnia ipſarum affectionum recipientes ijs quæ * *proximè nos tangunt adijciunt,* VIDETVR. *De ijs uerò quæ ſunt extra nos, & cadunt ſub ſenſum, non item ipſum* EST *pronuntiant. Quamobrem ait Colotes eos uitam degere nequire, aut rebus uti. Deinde mordens comicè, Iſti hominem, inquit, & equum, & murum ſermone non uſurpant: uerùm ſibi muralem imprimi ſpeciem, aut equinã, aut humanam dicunt. Quibus nominibus ad inſtar ſycophantarum malitioſe utitur: Haud negarim ex eorum uerbis opinionem hanc conſequi: tamen debuit eiſdem uerbis ſententiam ipſorum ſuper ea re exponere. Nam dicunt quidpiam dulceſcere, exacerbari, illuminari, tenebreſcere, ita ut ſingulæ horum affectionum ſibi coniunctam, uſque adhærentem, in ſe contineant actionem ſuam. Mel autem eſſe dulce, ramum oleaginum amarum, grandinem frigidam, temetum calidum, noctem tenebricoſam, refelli teſtimonijs multorum huic iudicio repugnantium, tam ferarum & aliorum animalium, quàm hominum: Cùm alij mel auerſentur, alij ſuccum lignorum*

Ficta uocabula Græcè, τοιχοῦσθαι. ἀνθρωποῦσθαι, ἱπποῦσθαι.

oleæ

oleæ guſtent cupidè, aut urantur grandine, aut refrigerentur uino, aut caligent in ſole, aut perſpicaces noctu ſint. Itaque cùm perſiſtit in affectionibus, uel ultra progreditur opinio, facile ſe ipſam tuetur ne decipi queat: cùm extra ſuos fines euagatur, & iudicare, ſententiamq; de ijs quæ extra ſunt (ultra modum curioſa) ferre nititur, ſæpius turbat ſeſe, aduerſaturq; alijs, quos eædem qualitates contrariò modo afficiunt, & imaginibus admodum diuerſis percellunt. Sed Colotæ idem error aciem præſtringere uidetur, qui pueros recens literarum cognitione imbutos tenet. Hi enim formulas literarum in tabulis exaratas uti recognoſcant aſſuefacti, ſi eas alibi uſpiam ſcriptas uiderint, perturbati & incerti ambigunt: ita Colotes quæ in Epicuri ſcriptis amplectitur, probat, admiratur: eadem cùm ab alijs dicuntur, nec intelligit nec agnoſcit. Epicurei cùm dictitant quoties incurrit in ſenſum alicuius noſtrum imago rotunda, tum alia inflexa, ſenſui quidẽ ueram ſpeciem imprimi, non tamen de eo quod præbuit eam ſpeciem ultra quicquã decernere ſinunt: nempe arcem rotundam eſſe, aut remũ inflexum, ſuas affectiones ſuaq; uiſa confirmant: ac ea quæ extra ſenſum poſita, hanc ſpeciem attulerunt, iſto modo affecta eſſe, ſcilicet uolunt inficiari. Vt *

d 3 ergo

ergo Cyrenaicis, equinam ſibi ſpeciem aut muralem obijci, dicendum eſt, non equum, nec parietem eſſe quidpiam, ſic Epicurei, rotundari aſpectum & imbui quadam ſpecie inflexa, non remum inflexum aut arcem rotundam eſſe, dicant neceſſe eſt. Nam ſimulachrum quo feritur & afficitur aſpectus, eſt inflexum: remus, à quo promanat illud ſimulachrum, non item. Itaq; cùm inter affectionem illam, & ſubiectam extrinſecus rem plurimum interſit, aut in ea motione dijudicanda conſiſtere opinionem, uel ultra progredi oportet: aut ſi, poſtquam ſibi uideri quicquam opinio pronuntiauit eſſe ſic reuera, quæ poſita ſunt extra ſenſum inſuper pronuntiant, futurum eſt ut in manifeſto errore teneantur. Quod uerò clamat & ſenſuum nomine, quos uult propugnare his tantopere iraſcitur, quoniam non dicunt id quod extra ſenſum eſt calidum eſſe, ſed huiuſmodi affectionem extitiſſe in ſenſu, improbè facit: Quid enim inter hanc orationem, & illam de guſtu intereſt? Non cenſet id, quod ſubiectum extrinſecus eſt, eſſe dulce: uerùm affectionem & motionem talem guſtatui obiectam fuiſſe? Inſuper ei qui ad ſe accidiſſe ſpeciem humanam dicit, ſed num homo ſit nec'ne, iudicare ſenſu ſe haud poſſe, quis præbuit occaſionem ita ſentiendi? Nonne ij qui

dicunt

dicunt ſe informare uiſum rei in ſpeciem curuæ, id autem eſſe curuum quod obijcitur, aſpectum minimè iam ſtatuere nec rotundum quidpiam eſſe, uerùm informatam eſſe animo uiſa recipienti umbram & figuram, quæ rotunda uideatur? Demus iſta, inquies: at enim ubi acceſſero ad arcem propius, aut remum tetigero, nil cunctatus pronuntiabo hunc eſſe rectum illam multis angulis præditam: Cyrenaicus uerò, quamuis prope admotus, ſibi uideri, ita apparare, non præterea quicquam, fatebitur. Sanè uerò melius quàm tu, bone uir, quid aptum & congruens propoſito ſit perſpiciens, ita cenſet: hocq; ſedulo tuetur: Omnem uiſionem æquabiliter eſſe fidelem, quoad ſuis finibus continetur, ſi alias res quàm ſe ipſam complectitur, nullo modo exploratum eſt cuiuſmodi ſit, uerùm æquè declinat in utranque partem. Interea conuulſa eſt euerſaq; opinio tua, ſenſus omnes eſſe ueros, nullum dubia fide, aut falſum, ſi quidem cenſes, cùm hi proxime rem admotam percipiant, iam de ea pronuntiandum: illis uerò, qui longo interuallo à re diſtant, niſi quatenus afficiuntur, nullam fidem eſſe habendam. Enimuero ſi proximè ſenſus admoti, longiuſq; diſtantes, ualent perinde ad faciendam fidem, aut omnibus eorum perceptionibus ex æquo eſt aſſentiendum, aut

*neque in his quæ ſiunt re propius admota, quod obijcitur ſic eſſe ſtatuendum, quando falſum eſt, exiſtere quicquam in affectione diſcriminis, cùm abſumus longius & acceſſimus propius, propterea quod uiſum aut perceptio ſenſus una nunquam ſit euidentior quàm altera: quo ſit, ut illa contraria (quæ uocant) multorum teſtimonia, non à ſenſu proficiſcantur, ſed ab opinione. Cùm igitur nos iubent arbitratu horum teſtimoniorum, de rebus extra ſenſum poſitis in alteram partem ſtatuere: opinionis iudicio ſic eſſe quidpiam intelligi, ſenſus uerò affectione uideri quidpiam exiſtimantes munus iudicandi & cognoſcendi*ab eo quod uerum omnibus modis eſt, ad id transferunt quod ſæpenumero labaſcit & intercidit. Quid autem opus eſt in præſentia, quàm hæc plena ſint cõfuſionis, quantum à ſe ipſa diſſentiant explicare? Ad Arceſilam nunc uenio, cuius gloria non mediocrem dolorem quantum apparet, Epicuro attulit, unum qui ea tempeſtate unus omnium Philoſophorum maximè diligebatur. Hunc ait, de ſuo nihil proferentem ea opinione imbuiſſe homines illiteratos, uti ſe literatum, omniq; doctrina liberali exculltum eſſe exiſtimarent. Cæterùm Arceſilas gloriam nouitatis adeo non conſectabatur, nec inuenta priſcorum uenditabat pro ſuis, ut etiam à Sophiſtis*

*Nempe ſenſu, ut Epicurei uolunt.

ſui

ſui ſæculi reprehenſus ſit eo nomine, quòd Socrati, Platoni, Parmenidi, Heraclito, ſententiam illam de ſuſtinenda aſſenſione, tum nihil percipi (quam Græci ἀκαταληψίαν uocant,) quaſi labē inurens, aſcripſit, de quibus illi nunquam cogitarint, ſed autoritate hominum laude florentium, ad ea confirmanda & ſtabilienda uelutq́; in præſidio collocanda, ſic uoluit uti. Gratia quidem habenda eſt Colotæ de iſto, tum ei, quiſquis Academicam rationem philoſophandi ab antiquitate illa perueniſſe ad Arceſilam ſenſerit. Aſſertionis uerò in re omni retentionem ne illi quidem potuere, qui plurimum in eo deſudarunt, eamq́; libris editis, ac diſputationibus multis exagitarunt, loco pellere: ſed cùm parum ſuccederet, ad extremum illam Stoicorum ἀπραξίαν, id eſt, inertiam, eis tanquam Meduſæ caput intentantes, dederunt manus. Quibus omnia expertis, omnemq́; mouentibus lapidem, non paruit appetitio, ut abiret in aſſenſionem, uel ſenſum, ut ſuæ declinationis impetusq́; primum incitamentum agnouit: ſed eam ſibi ducem ad actiones ſatis idoneam eſſe, nec pati, ut loco ſit acceſſionis, perſpicuum euaſit. Aequum enim aduerſus illos hi certamen inſtituunt.

ἐποχὴ. M.Cic. lib. 4. Academicarũ quæſt.

Qualia dicta dabis, reddentur talia contra.

d 5 *Iam*

Iam uerò Colotes meo quidem iudicio, cùm audit quæ ſubtiliter diſputantur de appetitione & aſſenſione, aſinus lyram audit: At eorum qui huius diſciplinæ ſunt æmuli, & iſta cognouerunt, hæc eſſe ſolet oratio: Cùm tres animi functiones ſint, uiſa capiendi, appetendi, aſſentiendi, impulſionem qua uiſa recipimus, quamuis id enitamur, non poſſumus eximere. Sed cùm incurrimus in ipſas res, quin aliquo ſimulachro feriamur, et ab eis aliquid recipiamus, facere nequimus. Tum etiam fit, ut appetendi uis ad ea quæ ſibi cognata ſunt, ab altera facultate quæ uiſa recipit excitata, hominem facto quaſi nutu & lapſu eius partis, quæ præcipua in animo eſt, ad actiones impellat obeundas. Itaq; non præripiunt locum his functionibus, qui ſuam ſententiam in quauis re cohibent, ſed utuntur appetitione ad id naturaliter ducente, quod aptum & cognatum uidetur. Quid ergo eſt quod ſolum fugiunt? Id ſcilicet, in quo ſolo mendacium & error naſcitur. Opinari, inquam, & aſſenſionem ulli rei adiungere recuſant: qua qui utitur, deſperatione uirium ſuarum, eius quod in ſpeciem apparet ductum ſequitur: nec in ea quicquam ineſt commodi. Nam actio his duobus abſoluitur, eius quod eſt cognatum uiſione, & impulſione ad id quod ſemel uiſum fuerit cognatum,

tum, quorum neutrum cum aſſertionis retentione pugnat: quia non à uiſione aut impulſione, ſed ab opinatione nos eorũ abducit oratio. Si quando igitur quod eſt ſuaue, cognatum uidebitur, ut ad illud incitemur & feramur nihil opus eſt opinione, ſed ſtatim offert ſe appetitio, quæ motus eſt animi & incitatio. Quin & iſtorum ſententia modò uigeat in nobis ſenſus, beneq́; corpus habitum ſit, uoluptatem bonum eſſe apparebit: ac proinde qui ſuam aſſertionem ſuſtinet, ei bonum apparebit. Eſt enim ſenſus particeps, idemq́; conflatus ex carne, idem ſimul ac bonum uiſione complexus eſt, appetit, eoq́; aſpirat, enixè dans operam ne ſibi, quod eſt proprium, elabatur è manibus: ne'ue unquam ab eo ſegregetur quoad eius fieri poteſt: nulla ui geometrica, ſed naturali tractus: adeo ut motiones illæ præclaræ, lenes, tractabiles, propitiæ corporis uiſa nullo præceptore edoctos ſua ſponte alliciant, ut aiunt iſti: quibus inſuper eum qui minimè uult uideri, quiq́; ſedulo negat, tamen flecti & ſubiugari putant. At enim, quî tandem accidit, ut qui aſſertionem retinet in balneum eat non ad montem curſu contendat? quia dum ei uenit in mentem cùm exurrexit, in forum cogitarit proficiſci, ad ianuam rectà pergere, non ad parietem? Túne iſtud ex me ſciſcitaris, qui do-

micilia

micilia ſenſuum eſſe firma, uiſiones ueras & fideles ais? Nempe quia uidetur eis balneum, non eſſe mons, uerùm balneum: nec ianua eſſe paries, uerùm ianua: itemq́; in cæteris. Inſtitutum enim ſuſtinendæ aſſertionis non euertit ſenſus, nec affectionibus & motionibus illis, ope nulla rationis genitis, affert eam commutationem, quæ uim recipiendi uiſa de gradu deijciat & turbet. ſed opinionibus in rerum natura locum denegat: cætera, pro eo ac natura cuiuſq; poſtulat in uſum ſuum conuertit. At fieri non poteſt, inquies, ut aſſenſionem ab euidenti aliqua re cohibeamus: ſiquidem longè abſurdius eſt, ea negare quibus omnino tribuitur fides, quàm neq; negare, neq; ponere. Quis demum ea quæ creduntur de ſtatu dimouet? quis pugnat cum euidentibus? Ii profectò qui tollunt diuinationem, non cognoſcant prouidentiam deorum, negant animatum eſſe ſolem & lunam, quibus omnes mortales ſacrificia, cultum, preces, uenerationem exhibent. Nomine liberorum ſaluti proſpicere parẽtes naturæ inſtinctu quod omnium conſenſu approbatur, uos euertitis? Nónne ijdem pronunciatis, inter uoluptatem & dolorem nihil eſſe medium, contra ſenſum communem? eos lætari quos haud urgeat dolor, affici dolore niſi lætetur, dictitantes? Iam ut reliqua prætermittam,

* *quid*

quid euidentius & certius, quàm hominis aſpectum & auditum, in acrioribus morbis quos atra bilis excitat, obtundi & deprauari, cùm huiuſmodi perturbatio mentem concuſsit?

En mihi furiæ incinctæ facibus,
Nigro tegmine pullatæ, oculos
Flamma effodiunt, matremq́; ſinu
Ardente fouent.

Hæc aliaq́; multo atrociora & mirabilibus portentis illis Empedoclis paria, (ſemibubus, inquam, humana facie, ac ueſtigijs errabundis) omnemq́; ſpeciem & monſtruoſam naturã in unum coaceruantes ex inſomnijs & delyrationibus, negant in horum ullo aſpectum daprauari, falli, ſibi repugnare: ſed uiſiones has omnes ueras eſſe, ſolida, formasq́; ab aëre circunfuſo in aſpectum cæterosq́; ſenſus peruenire aſſerunt. Quid ergo uſquam reperias à quo ſuſpendere non licet aſſenſionem, ſi hæc uera eſſe perſuaderi cuiquam poteſt? Quando enim eiuſmodi ſimulachra & ludibria ſerio eſſe ſtatuunt qualia nemo fictor perſonarum, nemo figulus, rerúmue admirabilium artifex, nemo deniq; pictor quamuis ingenioſus, unquam auſus eſt operi ſuo fallendi gratia adhibere. Imò niſi hæc reuera eſſent nihil cui credas, quod firmum certumq́; ſit, aut de quo uerè iudices, relinqui aſſerunt:

ſerunt: illi ipſi ſtuporem & tenebras omnibus rebus inducunt: metum cuiuſq; iudicio afferunt, & actionibus ſiniſtram ſuſpicionem: ſi quæ perficiuntur, quæ approbantur, quæ nota & familiaria nobis ſunt, quæ quotidie uerſantur in manibus, eadẽ firmitudine (quod ad uiſionẽ attinet & fidem) nituntur, qua illa ſpectra quæ furioſo offeruntur, quæ obſcœna ſunt & à naturæ inſtituto abhorrentia: Nam æquabilitas illa, quam omnibus quæ uſurpantur opinione uolunt quadrare, potius fidem detrahit nouæ inauditæq; ſententiæ, quàm conciliat. Hinc eſſe factum ſcimus, ut Philoſophorum non nemo libentius fuerit affirmaturus uiſionem prorſus nullam eſſe ueracem, quàm omnes æquabiliter niti uero: potiusq; nec cuiquam homini in quem haud incidiſſet, nec rei, nec orationi penitus crediturum, quàm ſibi, uel unam modo earum uiſionum eſſe ueram & ſolidam perſuaſurum, quas furioſi, aut numine afflati, aut dormientes imbuunt. Quare ſi multa ſunt quæ partim licet tollere, partim uocare in dubitationem haud licet, hæc una oratio tam ſibi repugnans, ut aliud nihil ſit quod eis obijciatur, facile declarat iſtorum peruerſitatẽ & ſtuporẽ in rebus dijudicandis: nec ſynceri ab eis quicquam proferri, ſed omnia plena tenebrarum & tumultus. Infinitas quidẽ illa mundorum,

dorum, & natura indiuiduorum corporum & multiplex ratio declinandi, quanquam pleroſq; commoueant:eſt tamen quo excuſari poſsint,nempe quod in propinquo minime ſint:imò quod unumquodq; horum de quibus ponitur quæſtio, quàm longiſsimè cõceſſerit à ſenſibus. Iſta uerò,quæ ante oculos, in auribus, manibuſq́; dubitatio, diffidentia,error, ignoratio,turba deniq; uerſatur, ſint'ne ueri an falſi ſenſus, & uiſiones, cuius ſententiam non concutit? quam aſſenſionem, quod iudicium, non inuertit? Nanque mirum,ſi homines,non ebrij, non afflictati morbis,non delirantes,ſed ſobrij,ſed qui rectè ualeant, qui libros edant,de uero,de regulis generalibus, uiq́; iudicandi, ſenſus motionibus, & affectionibus quibus nihil eſt euidentius, aut ut ueris aſſentiendum putant,nec tamen cohærere: aut ut falſis, nec item ſibi conſtare. Nec incredibile eſt inueniri qui de rebus obiectis ſenſui ſententiam non ferant, ſed inueniri qui contrariè iudicent. Non æquè mirum eſt, eſſe qui neutram in partem de contradictione pronuncient, ſed aſſertionem ſuam retineant, quàm certos homines contrariam opinionem de una eademq́; re habere, ac ſibi contradicere: quoniam cum eo qui aliquid opinione uſurpat, minus ille pugnat qui id ipſum nec ponit,neq; negat,quàm qui negat:minuſq́; cum

eo

eo qui negat, quàm qui ponit. Quod ſi aſſenſio in his cohiberi poteſt, certè in cæteris etiam non nequit, modò uera ſit ſententia ueſtra: ſenſus omnes perceptiones æquè probabiles, omnia uiſa, æquè certa eſſe. Igitur diſputatio illa, qua retinendam eſſe aſſertionem probatur, neq; fabula eſt, nec aucupiũ ad ineſcandos pueros audacia & temeritate perditos, ut arbitratur Colotes: ſed hominum certa diſciplina & inſtitutio, cautionem adhibentium, ne falli & decipi queant: néue iudicium ſuum perceptionibus ſenſus adiungant, quæ tam facile refelli, adeo titubare uideantur. Hominum, inquam, prouidentium, ne in iſtorum incidant errorem, qui rerum in obſcuro latentium demõſtrationem ab ijs peti quæ perſpicua ſunt & incurrunt in ſenſus, dictitant: cùm in his ipſis quantæ tenebræ, quot errores, quantæ ſint fluctuationes facile intelligant. Verùm infinitio illa, & ſimulachra ſunt fabulæ: & is demum adoleſcentiæ feneſtram aperit ad temeritatem & audaciam, qui de Pythocle nondum octodecim annos nato ſcribit, Nullum in Græcia tota ingenium eſſe præſtantius, ſeq; plurimum eius admiratione duci: quiq; mulierecularum exemplo, ei adoleſcenti omnia fauſta imprecatur, ne quid aduerſi eueniat, ne ſiniſtris fatis aut inuidentiæ malo tanta bona interpellentur.

tur.

tur. Sophiſtæ uaniloqui, arrogantes ſunt, qui aduerſus uiros authoritatis ſummæ adeo ſuperbè, petulanter, contumelioſè ſcribunt. Nempe contradixit Plato ijs qui præceſſerant eius ætatem: contradixit Ariſtoteles, Theophraſtus, Democritus: at librum aduerſus omnes pariter inſcriptum in lucem proferre nemo, præter hunc, auſus eſt. Quo factum eſt, ut in exitu penè libri, ſua proferens in mediũ flagitia, perinde ac ij ſolent, qui aliquod ſcelus in deorum numen admiſerunt, ita loquatur: Qui primi condiderunt leges, iuraq́; deſcripſerunt, ciuitates moribus informarunt, quiq́; inſtituerunt, ut regum imperio adminiſtrentur, ut principibus pareant, hominum uitam in portu ſecuritatis & ocij collocarunt. Hæc ſi deleas, uitam ferarum degemus, & alter alterum ut in quemq; inciderit, penè deuorabit. Id Colotes his uerbis pronunciauit, non ex æquo & bono, nec uerè. Sublatis enim legibus, ſi Parmenidis, Socratis, Heracliti, Platonis decreta modò relinquas, nihil minus fiet, quàm ut alij alios deuoremus, aut beſtiarũ more uiuamus: nam deos, bonos principes, ac dæmonas, huius uitæ cuſtodes & præſides eſſe rati, quæ turpia ſunt metuemus, iuſtitiam plurimi (quippe quibus placitura ſint omnia honeſta) faciemus: neq; aurum omne quod ſupra terram expoſitum eſt, quodq́;

ſub ea cõditum latet, arbitrabimur quicquam momenti, ſi cum uirtute conferatur, habiturum: quæq; nunc imperio legis coërciti, facimus, uoluntariè ductu rationis, ut Xenocrates inquit, exequemur. Quando igitur efferata, immanis, belluina uidetur, adeo ut ſocietatem nullam ferat, n uita? quando legibus quidem in uſu hominum locus relinquitur, ſed una locum habuerit preclara illa philoſophandi ratio, quæ nos incitat ad uoluptatem: nec deorum prouidentia recepta ſit opinione: ſapientes iudicentur, qui honeſtum deſpicatui ducunt niſi acceſſerit uoluptas: qui hæc irrident & habent ludibrio,

Eſt oculus æqui, conſpicaturq; omnia. Et,

Deus è propinquo cernit, aſsiſtens prope.

Tum illud, Deus (ut priſca fert illa ſententia) principium, medium, exitum huius uniuerſi continens, recta ſuum munus obit, impulſu naturæ ſe circum agens: huic comes iuſtitia, in eos animaduerſura, qui à diuina lege defecerint. Qui hæc, inquam, aſpernantur ut fabuloſa, & ſummũ bonum uentris ambitu metiuntur, atq; ijs laboribus, quibus paratur uoluptas: ijs adhibendæ leges, intentandus metus, & flagra, opponenda regis alicuius ſeueritas, aut principis, expeditum in manu ſupplicium geſtantis, ne homines gula perditi

quam

quam deorum contemptio & impietas ad omne facinus armauit, proximũ quenq; deuorent. Quippe uita huiuſmodi ferarum eſt: nihil norunt quod uoluptate ſit pulchrius: æquitatem deorum inuentum neſciunt, pulchritudinem uirtutis nihil penſi habent: uerùm ſi quid eis naturæ beneficio uel fortitudinis, uel calliditatis, uel animorum ad efficiendum quicquam obtigit, eo utuntur in adeptione uoluptatis, quæ in corpore exiſtit, cupiditatibusq; ſatiandis. Ac proinde Metrodorus ſapienter ait: Omnia pulchra, docta nobilia, animi inuenta, ad eam uoluptatem qua corpus delinitur eiusq; firmam ſpem eſſe comparata, omniaq; facta prorſus irrita cenſeri niſi tendant in hunc exitum. His rationibus præceptis, modò leges tollantur nihil aliud deeſt, quàm ungues luporum, dentes leonum, uentres boum, camelorum colla, quibus expleant ſuas libidines. Hanc turpitudinem perturbationum, & decretorum feræ (quia uſu diſſerendi & ſcribendi carent) hinnitibus, & rugitibus, atq; cantu exprimunt: earum omnes uoces ad uentris & corporis pertinent uoluptatem: dum obuijs ulnis & cauda blandiente aut præſentem accipiunt, aut expectant futuram: eas ſolum excipio, quas parum uocales, & loquaces natura finxit. Nunquam igitur ſatis dignè laudari poſſunt,

 qui

qui fræna legũ his belluinis perturbationibus inÿciunt, qui reſpublicas conſtituerunt, & magiſtratus, qui in ordinem leges optimas redegerunt. Quis porrò iſta conturbat, quis euertit funditus? Nónne ÿ, qui coronam ocÿ & ſecuritatis, comparari cum maximo principatu non debere quam ſit præſtabilior, aiunt? Nónne qui regium munus obire, peccatum, graueq; delictum eſſe autumant? quiq; ſcribunt his admodum uerbis: Se explicare, inſtituere, quo quiſq; pacto naturæ propoſitum finem optimè tueri queat. Tum quomodo quiſpiam, quoad eius facere poteſt, ne acceſſurus quidem ſit ad imperia in multitudinem capeſſenda? Quibus hæc etiam adÿciunt: Non eſt ſalus iam Græciæ propugnanda: neq; ut coronam ſapientiæ nomine in Græcorum conſeſſu promereamur opera dãda: ſed comedendum & bibendum, Timocrates, magno uentris commodo & uoluptate. Cæterùm in ea quam Colotes ita prædicat conformatione legum, caput primum eſt ac præcipuum concepta de dÿs opinio, qua Lycurgus Lacedæmonios, Numa Romanos, Ion ille uetus populũ Athenienſem, Deucalion Græciam uniuerſam imbuit ſanctè, quaſiq; expiauit, precationibus, iureiurando, oraculis, elogÿs propoſitis: mortales ita aduerſus numen animarunt, ut eos tum ſpes bona, tum metus in

officio

officio contineret. Excute autem ſingula, urbes ſine muris, ſine literis, rege, tectis, opibus, reperias quæ nummos nihil morentur: theatra, gymnaſia nunquam expertæ ſint. At urbem deſtitutam templis, ſacris, deorum religione, quæ nullis precationibus utatur, nec ſacramento, nec oraculis, nec ſacrificijs re benè geſta, nec deprecationibus malorum, nemo eſt, nemo erit, nec fuit, qui uſquam gentium uiderit. Ac ciuitas, ut mea quidem fert opinio, nullis poſitis fundamentis ſolo extrui poteſt facilius, quàm reſpublica initium & incrementum capere prorſus deleta religione: aut ſi cœperit, id ipſum tueri. Hoc tamen uinculum omnis ſocietatis columen, & fundamentum quo nititur legum authoritas, non ambitu facto, nec occultè & tectè, nec inuolucris dicendi adhibitis, ſed amota omni diſsimulatione, dirimunt & euertunt, primam omnium maximiq; momenti opinionem ſtatim adorti, mox uelut furijs agitati, ſe obſtringi ſcelere cùm leges ita conturbant, iura uiolant, conformationes legum diſsipant, ipſi fatentur ne ueniæ ſit eis locus ullus. Decipi quidem & falli opiniones, ſi minus iſti ſolent, certe humanum eſt. At quando, quæ ipſi faciunt, in alijs reprehendunt, quis demum eſt qui temperare ſibi poſsit à uerbis huic flagitio accommodatis?

tis? Etenim ſi contra Bionem ſophiſtam ſcribens, aut Antidorum, feciſſet legum mentionem, aut Reipublicæ, aut legum conformationis, an non ei ſtatim occineret quiſpiam? Mane quietus, miſer, in iſtis ſtragulis, nempe curans cuticulam meum uerò inſtitutum qui familiarem, aut publicam rem aliquando adminiſtrarunt, et reprehenſionem uocent. Sic autem fuit eorum omnium uita, quos maledictis petit Colotes. Quorum unus Democritus monet, ut in ſcientiam rei militaris, quæ maxima ſit, omni ſtudio incumbamus: utq; conſectemur labores, quibus ornamenta homines ampliſsima conſequantur. Parmenides uerò legibus optimis patriam ornauit: ita ut ſingulis annis magiſtratus ſuis ciuibus iuſiurandum in hæc uerba præeant: PAREBO LEGIBVS A PARMENIDE SANCITIS. *Iam Empedocles primores ſuorum ciuium reos peregit eo nomine, quòd fortunis omnium illuderent, quòd è bonis publicis prædas agerent. Idem interceluſo montium aditu prærupto quà diſsidebat, quaq; notus in planiciem agri peruadebat, regionem omnem à ſterilitate peſteq; liberauit. Socrates iam capitis damnatus, cùm ei fugam neceſſarij adornaſſent: uti noluit eorum conſilio, ne illius cauſa legum authoritati quicquam decederet:*

ſed

ſed iniuſto ſupplicio affici maluit, quàm eripi periculo contra leges. Plato ſermones de legibus req; publica, pulchros illos quidem, literarum monumentis conſignatos reliquit: at multo plus in excitandis alijs profecit. Huius præceptis animatus Bion liberauit Siciliam, Python & Heraclides, Coty interfecto Thraciam. Chabriæ & Phociones apud Athenienſem populum ex Academia ad imperatoris faſtigium aſcenderunt. Epicurus in Aſiam miſit, qui obiurgarent & conuitijs peterent Timocratem: quiq; ex aula regia exterminarent quod Metrodori, cuius frater eſſet, uoluntatem offenderat: idq; ſcriptum in libris eorum inuenitur. Plato unum è neceſſarijs emiſit Ariſtonicum, qui rempublicam Arcadum conſtitueret: tum Phormionem, qui Eleorum: Menedemum, qui Pyrrheorum. Eudoxus uerò Cnidijs, atq; Ariſtoteles Stagiritis, quorum uterq; aliquando familiaris erat Platonis, leges ſcripſerunt. Quid quòd Alexander à Xenocrate præcepta petijt quibus in regno uteretur. Qui porrò miſſus ad Alexandrum fuit, ab ijs qui Aſiam colebant Græcis, qui unus maximè eum inflammauit, utq; bellum aduerſus barbaros ſuſciperet, incitauit. Delius Epheſius Platonis erat neceſſarius, tum etiam Zeno Parmenidis auditor inita conſpira-

tione in Demylum tyrannum, cùm ei res parum fœliciter ceſsiſſet, dictum Parmenidis in flamma uelut aurum ſyncerum & probum exhibuit, ſuoq́; facto comprobauit: Vir magnus turpitudinem ſolam pertimeſcit: dolor pueris, mulierculis quiq́; muliebri ſunt animo affert metum, linguam enim mordicus conuulſam in os tyranni expuit. At quis Epicuri monitis, præceptisq́; inſtitutus & adiutus, non dico tyranoctonus extitit, aut in bello inſignem præ cæteris nauauit operam? non quæro, ecquis legum lator fuerit, ecquis princeps, quis regis conſiliarius, præſes populi, ecquis in cauſa honeſta cruciatus pertulit, mortémue ſubijt: ſed quis tandem ex illo grege ſapientum nauim conſcendit patriæ cauſa? quis legationem obijt? quis ſumpti quicquam fecit? Quo loco demum literis teſtatum reliquiſtis, quenquam ueſtrum facinus egregium in Rep. edidiſſe? Et tamen quemadmodum in Pyræa deſcenderit Metrodorus ſtadia quadraginta emenſus, ut Mithræ Syro, uni è ſeruis regijs recens capto ſubſidiũ ferret, omnibus quos unquam nouerat, ſcribit, omnibus epiſtolis laudat illud iter magnificè & ad cælum tollit Epicurus. Quid ſi tale factum cuiuſpiam horum extaret, quale fuit Ariſtotelis, qui patriam ſuam funditus euerſam & deletam à Philippo

rurſus

ruſus erexit, aut Theophraſti, qui ſuam bis è tyrannica ſeruitute uindicauit? an non prius deficeret nilum papyrus, quàm hi ſtudium de eo ſcribendi ponerent, aut remitterent? Neque id facinus indigniſsimum eſt, ex tanto Philoſophorum numero, iſtos ſolos cùm in commune nihil conferant, nihilo ſecius quicquid eſt in ciuitate commodi ęquè eo frui ac cæteros. Sed & illud non ferendum, quod, cùm tragici Poëtæ comiciq́; ſemper aliquid conentur in medium proferre, & adumbrare, quod ad leges pertineat, quo exprimant ſtatum ciuitatis: hi ſi quando ſcribunt auocandi gratia ſcribunt: ut de Republica, ne eam capeſſamus: de arte dicendi, ne demus operam eloquentiæ: de regno, ne cum regibus uitam inſtituamus degere cauendum. Quin eos qui aliquando in luce Reipublicæ uerſati ſunt, ut irrideant, ut ſua gloria exuant impensè laborant. In Epaminunda boni aliquid fuiſſe aiunt, ſolum nomine tenus, idq́; ualde puſillum: (nam hoc ipſo uerbo μικκὸν rem eam deſignant) ipſum uerò ferrum uiſcus nominant: & ſciſcitantur quibus intemperijs actus per mediam Peloponeſum ibat armatus: ac non domi ſcilicet in ocio latitans, tectus pileolo deſidebat, uentris curationi intentus. Nec ſilentio prætermittendum arbitror, quod in

 libris

libris de Philoſophia ſcribit Metrodorus, quo explodat Rempublicam gerendi ſtudium: Quidam, inquit, ſapientes gloriæ uana cupiditate nimis profuſi uſque eò Reipublicæ gerendæ munus auidè complexi ſunt & agnouerant, ut pari contentione ac Solon & Lycurgus, de uita cuiuſque ac uirtutibus diſſerant. Vanitas ergo fuit, imò uanitatis profuſio, Athenas ſui eſſe iuris, Spartam legibus rectè adminiſtrari, adoleſcentiam non efferri audacia, non ſuſcipere ex meretricibus liberos, nec diuitias, luxum, nequitiam, ſed leges, æquitatem, iuſtitiam in ciuitate dominari. Hæc enim erant in quibus magnopere contendebat Solon. Addit his quæ dicta ſunt, ad extremum, conuicia Metrodorus: Quamobrem par eſt, libero riſu cum omnes mortales, tum Lycurgos iſtos & Solonas proſequi. At riſus iſte non liberalis eſt Metrodore, ſed ſeruilis, & effuſus, indexq́; ſtultitiæ: nec eo flagro coërcendus quo ingenui cæduntur, ſed altero illo talis præfixo & nodato, quo Gallos in ſacris magnæ matris cùm deliquerint, ſolent punire. Quod autem non cum legumlatoribus, ſed ipſis legibus bellum gerebant, facile ex Epicuro ſcias. In libro quæſtionum ſecum ipſe quærit, An facturus ſit quicquam ſapiens quod legibus prohibetur, ſi exploratum habeat ſe

id celaturum. Et reſpondet, haud explicari ſimplex attributum tam facilè poſſe. Hoc eſt, Delinquamus ſanè, cæterùm nolo id fateri. Rurſus ad Idomeneum ſcribens, ni fallor, ita degendam eſſe uitam monet, ut legibus & opinioni plebis non ſeruiamus, niſi quoad faceſſunt nobis negotiũ, plagas admouentes. Igitur ſi nullum uitæ degendæ locum relinquunt, qui leges, resq́; publicas tollunt, ſi Epicurus & Metrodorus id agunt, cùm ſuos familiares à Rep. gerenda auocant, ijs qui uerſantur in eius adminiſtratione infeſti ſunt, cùm eos qui principatum inter legumlatores obtinent, quorum in hoc genere ſumma ſapientia fuit, contumelijs uerborum uexant: cùm hortantur, ut leges (niſi conſequatur metus uerborum & ſupplicij) contemnamus, nullum uideo crimen tam graue inter ea quæ Colotes falsò obijcit cæteris, quantum illud eſt, quod ſermonibus & decretis Epicuri, eius opera, uerè inſedit.

FINIS.

Pag. Græci Codicis.

809.	44	τὸ φαινόμενον ἕτερον. *locus obſcurus.*
810.	30	ἔτι δὲ προσεπαινέσῃ.
811.	1	σύγκρισιν.

